

”Mun työtä on rakastaa”

Yliopistoissa työskentelevien oppilaitospastoreiden käsitykset kirkon
oppilaitosyhteistyöstä ja sen merkityksellisyydestä

Taija Tiilikka
Käytännöllisen teologian tutkielma
Maaliskuu 2021

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Käytännöllinen teologia
Tekijä – Författare Taija Tiilikka		
Työn nimi – Arbetets titel ”Mun työtä on rakastaa” Yliopistoissa työskentelevien oppilaitospastoreiden käsitykset kirkon oppilaitosyhteistyöstä ja sen merkityksellisyydestä		
Oppiaine – Läroämne Käytännöllinen teologia		
Työn laji – Arbetets art Maisterintutkielma	Aika – Datum 8.3.2021	Sivumäärä – Sidoantal 51
<p>Tiivistelmä – Referat</p> <p>Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten Suomen evankelis-luterilaisen kirkon oppilaitosyhteistyötä tekevät yliopistopapit kokevat työnsä merkityksellisyyden. Yliopistopapit työskentelevät yliopistojen tiloissa, mutta ovat kuitenkin seurakuntien tai seurakuntayhtymien työntekijöitä. Heidän työnsä tarkoituksena on vastata yhteisön tarpeisiin esimerkiksi osallistumalla erilaisiin työryhmiin ja tukemalla opiskelijoiden sekä henkilökunnan hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja jaksamisen tukeminen ovat tärkeitä yhteiskunnallisia teemoja, eikä yliopistopappien roolia siinä voi sivuuttaa. Tutkielmassani tarkastelen yliopistopappien kuvaamia työn merkityksellisyyden osa-alueita ja peilaan niitä teoreettiseen viitekehykseen.</p> <p>Kokemus työn merkityksellisyydestä on tärkeää yksilölle. Se lisää työtyytyväisyyttä ja koettua hyvinvointia. Työn näkeminen arvokkaana, hyvää tuottavana ja itsensä toteuttamisen mahdollistaja indikoivat työtyytyväisyyttä, motivaatiota ja parempaa jaksamista. Työn merkityksellisyyden kokemusta lisäävät myös autonominen työote, kompetenssi, yleishyödyllisyys ja kutsumus.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu seitsemästä teemahaastattelusta, joita analysoin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissa sovelletaan erilaisia työn merkityksellisyyttä, kansainvälisesti yliopistopappeja ja kirkon oppilaitostyöntekijöitä koskevia tutkimuksia ja teorioita. Analyysin pohjalta on löydettävissä neljä eri merkityksellisyyden yläluokkaa: merkitys opiskelijoille ja henkilökunnalle, merkitys yliopistopastoreille ja merkitys kirkolle sekä yksi näiden merkityksien toteutumista uhkaava yläluokka.</p> <p>Opiskelijoiden ja yliopiston henkilökunnan osalta korostuu yliopistopappien tekemä hyvinvointia tukeva työ. Yliopistopapeille itselleen työn merkityksellisyys kietoutuu kutsumuksen, toisten auttamisen, mission, työmotivaation ja yhteisössä työskentelyn teemoihin. Kirkon kannalta yliopistopappien tekemä työ edistää kirkon positiivista imagoa ja ylläpitää kristillisiä arvoja. Merkityksiä uhkaavia tekijöitä ovat puolestaan huoli pienenevistä resursseista sekä kysymys siitä missä määrin yliopistopappien kristillinen orientaatio saa näkyä sitoutumattomassa kontekstissa.</p> <p>Aineiston perusteella voidaan todeta, että haastatteleman yliopistopapit kokevat työnsä merkitykselliseksi.</p>		
Avainsanat – Nyckelord oppilaitospapit, työn merkityksellisyys, yliopisto, hyvinvointi		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muita tietoja		

Sisällysluettelo

1. Johdanto	s. 1
2. Tutkielman tausta ja lähtökohdat	s. 4
2.1 Kirkon oppilaitosyhteistyö	s. 4
2.2 Teoreettinen viitekehys	s. 10
2.3 Aiempi tutkimus	s. 14
3. Tutkimusasetelma	s. 19
3.1 Tutkimustehtävä	s. 19
3.2 Tutkimusaineisto	s. 19
3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja sisällönanalyysin toteutus	s. 21
3.4 Tutkimusetiikka ja tutkielman luotettavuus	s. 24
4. Tulokset	s. 27
4.2 Yliopistoissa tehtävän kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyys opiskelijoille ja henkilökunnalle	s. 27
4.3 Yliopistoissa tehtävän kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyys yliopistopapeille	s. 34
4.4 Yliopistoissa tehtävän kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyys kirkolle	s. 41
4.5 Uhat positiivisten merkitysten haastajina	s. 45
5. Johtopäätökset	s. 49
 Lähde- ja kirjallisuusluettelo	 s. 52
Liite 1	s. 57
Liite 2	s. 58

1. Johdanto

Tutkielmani valmistuessa koronapandemia on pitänyt Suomea ja laajemmin koko maailmaa otteessaan jo vuoden ajan. Covid-2019, tuttavallisemmin *korona*, kuuluu koronavirusten perheeseen.¹ Taistelu ähräkästi leviävää ja etenkin riskiryhmille vaarallista virusta vastaan johti siihen, että yhteiskunnan eri osa-alueet pysähtyivät ja sulkeutuivat eripituisiksi ajoiksi, useaan otteeseen. Koronan aiheuttamat muutokset eivät ole jääneet vain yhteiskunnan tasolle, sillä kriisi on koskettanut vaihtelevissa määrin jokaista. Yhteiskunnallisessa keskustelussa erityistä huolta on herättänyt lasten- ja nuorten tilanne sekä opiskelijoiden jaksaminen. Etätoteutuksiin siirtyminen koskettaa etenkin niitä, joiden arkeen ei kuulu kotoa poistuminen esimerkiksi töihin.² Helsingin yliopiston kasvatustieteen professori Katariina Salmela-Aro tutki koronan vaikutusta yliopisto-opiskelijoiden elämään ja havaitsi samansuuntaisia tuloksia kevään 2020 YTHS:n korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen kanssa: etäopiskelu on lisännyt uupumusta. Etäopiskelun vaatima itseohjautuvuus sekä sosiaalisen kanssakäymisen rajoittuminen on koettu raskaaksi.³

Suomessa monet kolmannen sektorin järjestöt, kuten Helsinki Missio, ovat ilmaisseet huolensa koronasta johtuvien muutosten vaikutuksesta ihmisten jaksamiseen⁴. Erilaiset rajoitukset, niin fyysiset kuin sosiaalisetkin, koettelevat voimavaroja.⁵ Kolmannen sektorin ohella myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko on työskennellyt aktiivisesti koronan tuomien haasteiden lievittämiseksi.⁶ Konkreettisina keinoina auttaa ovat olleet esimerkiksi ruoka-avun toimittaminen kotiin, keskusteluavun tarjoaminen chatissa ja puhelimessa sekä hartauselämän siirtäminen verkkoon.⁷ Merkittävän panoksen yliopisto-opiskelijoiden ja yliopistojen henkilökunnan hyvinvoinnin ja jaksamisen tukemiseen antavat myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yliopistopapit.⁸

Lähestyn maisterintutkielmassani Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä tehtävää oppilaitosyhteistyötä. Teologian alalla aiheeni paikantuu kaupunkiteologian (eng. *urban theology*) ja kirkkososiologian (eng. *sociology of church* tai *sociology of religion*)

¹ Koronavirus COVID-19 (s. a.).

² Rajamäki 2021.

³ Salmela-Aro 2020.

⁴ Nuorten hyvinvointi heikkenee, kun korona-aika pitenee – HelsinkiMissio tarjoaa keskusteluapua ja tukea nuorille 2020. (s. a.).

⁵ Esim. Pullinen 2021.

⁶ Haikala 2020.

⁷ Kirkko on ihmisten tukena poikkeusoloissa (2020). (s. a.)

⁸ Kangasniemi 2020.

välimaastoon. Kaupunkiteologialle tyypillisesti tarkastelen nimenomaan kaupunkikontekstiin sijoittuvaa ilmiötä, tarkempi rajausta löytyy yliopistoista. Yliopistot sijoittuvat Suomessa suurimpiin kaupunkeihin, joten kaupunkiteologian soveltaminen tässä kontekstissa on mielekästä. Grönlundin mukaan ”*Kaupunkiteologia tuo kaupungistumiseen liittyvät kysymykset osaksi teologisessa tiedekunnassa tehtävää tutkimusta – Kaupunkiteologia pyrkii hyödyntämään monitieteisesti eri oppiaineiden näkökulmia ja lähestymistapoja uskonnon ja kaupunkikontekstin risteymäkohtien ymmärtämiseen.*”⁹

Kirkkososiologialla suomalaisessa tutkimuksessa viitataan puolestaan sosiologisiin kysymyksiin kirkosta, uskonnosta ja laajemmin katsomuksista. Tarkastelun kohteena voivat olla esimerkiksi yhteiset kysymykset, kuten hyväntekeväisyys tai abstraktimmat teemat, kuten rakkaus.¹⁰ Kansainvälisen tutkimuksen vastinpari kirkkososiologialle löytyy paremmin uskontososiologian tutkimuksesta. Yksi alan merkittävä teos on Fursethin ja Repstadin teos *An Introduction to the Sociology of Religion*, missä käsitellään mm. klassisten sosiologisten teorioiden suhdetta uskontososiologiaan, uskontoa julkisessa tilassa ja uskonnollisia yhteisöjä sekä liikkeitä.¹¹

Yhteistä kaupunkiteologialle ja kirkkososiologialle on molempien alojen sijoittuminen käytännöllisen teologian alaisuuteen. Alojen metodologiset yhteneväisyydet sekä teoreettisten ristiriitojen puute mahdollistavat molempien alojen tutkimuksen käytön samassa tutkielmassa, toisiaan täydentäen. Jatkossa en tee eroa esimerkiksi aiempaan tutkimukseen viitatessani sen suhteen, kumman alan alaisuuteen materiaali sijoittuu.

Kaupunkiteologian ja kirkkososiologian kannalta mielenkiintoisia kysymyksiä ovat esimerkiksi: Miten uskonto näkyy kaupungissa? Millainen rooli uskonnolla on yliopistoissa? Saako vakaumus näkyä akateemisissa yhteisöissä? Mitä annettavaa kirkolla on oppilaitoksille? Mitä on kirkon arvokasvatus oppilaitoksissa? Tutkielmassani sivuan näitä suuria kysymyksiä, joihin tyhjentävästi vastaaminen vaatisi väitöstasoisia tutkielmaa.

Julkisessa keskustelussa esiin nousevat säännöllisin väliajoin maallistumiskeskustelu, erilaiset kirkosta eroamisen piikit, mielipiteet joulu- ja kevätkirkojen tarpeellisuudesta, rippikoulun suosio, kirkon oikeus vihkiä avioliittoon, suomalaisten uskonnollisuuden muuttuminen ja niin edelleen¹². Monet kirkkoon liittyvät uutiskynnyksen ylittävät otsikot sijoittuvat jollakin tapaa sekularisaation kattokäsitteen alle. Sekulaareina tiloina profiloituvat lähes kaikki julkiset tilat, kuten erilaiset instituutiot. Ehkä erityisen sekulaarina julkisena

⁹ Grönlund 2017.

¹⁰ Hjelm 2008.

¹¹ Furseth & Repstad 2017.

tilana voidaan pitää yliopistoja, joiden funktio on toimia tiedeyhteisönä.

Vaikka akateemisessa sekularisaatioteoriakeskustelussa on siirrytty pitkälti jo puhumaan desekularisaatiosta¹³, tuntuu maallikoiden keskuudessa istuvan tiukasti ajatus siitä, että näkyvä uskonto ei kuulu länsimaiseen yhteiskuntaan¹⁴. Teologina haluankin tarttua tähän. Millaisia merkityksiä yliopistopapit liittävät kirkon oppilaitosyhteistyöhön ja miten he sanoittavat työnsä merkityksellisyyttä?

¹² Ketola 2020a; Taira 2019.

¹³ kts. esim. Peter L. Berger *Many Altars of Modernity*.

¹⁴ Kts. esim. Merimaa 2017.

2. Tutkielman tausta ja lähtökohdat

2.1 Kirkon oppilaitosyhteistyö

Oppilaitostyö on yksi kirkon selektiivitehtävien, aloista¹⁵. Termillä selektiivitehtävä viitataan kirkon kontekstissa jollakin tapaa erityiseen, valikoivaan työhön. Erityisyys voi perustua esimerkiksi työn kontekstiin tai rajattuun ihmisryhmään, jonka parissa töitä tehdään. Selektiivitehtävää tehdään oppilaitosten ohella sairaaloissa, vankiloissa sekä kehitysvammaisten, varhaiskasvatuksen, ja kansainvälisten tehtävien parissa. Selektiivitehtävissä työskentelevillä papeilla on esimerkiksi seurakuntapastoreiden kanssa yhtenevä taustakoulutus, mutta erityiseen työtehtävään voi liittyä myös lisäkoulutuksia.¹⁶

Oppilaitoksissa työskentelee tällä hetkellä noin 60 täyspäiväisesti virkaa hoitavaa oppilaitostyöntekijää. Näiden täyspäiväisten työntekijöiden lisäksi oppilaitostyötä tehdään myös muiden työtehtävien ohessa vaihtelevilla osuuksilla. Oppilaitospapeista puhuttaessa virankuva on seurakuntapastoreihin verrattuna melko erilainen. He saattavat olla työajattoman työn ulkopuolella ja näin työskennellä vain virka-aikaan. Täysipäiväiset oppilaitospapit harvemmin osallistuvat jumalanpalveluskiertoon, mutta erillisestä pyynnöstä he tekevät toimituksia.¹⁷

Kirkon erityisistä viroista, kentällä niin kutsutuista selektiiviviroista tai -tehtävistä mainitaan myös kirkkolaissa 1054/1993 8 § *Virat erityisiä tarpeita* varten. Kahdeksannessa pykälässä todetaan, että papin ja lehtorin virkoja voi perustaa seurakuntakontekstin lisäksi muita erityisiä tarpeita varten.¹⁸ Tällä voidaan olettaa viitattavan yhteisölähtöiseen työhön, vaikka kirkkolaissa tai kirkkolain hallituksen esityksessä ei asiaa syvällisemmin kuvatakaan.

Ennen taustan ja aiemman tutkimuksen laajempaa käsittelyä on syytä käyttää hetki terminologian määrittelyyn. Tutkielmassani käsittelen useassa kohtaa yliopistopappeja englannin kielisen termin avulla. *University chaplain* -termi viittaa yliopistokontekstissa tehtävään hengelliseen työhön. Termin jälkimmäinen osa *chaplain* on haastava kääntää suomeksi. Termi kääntyy suomeksi *kappalaiseksi*, millä viitataan seurakunnan vakinaiseen pappiin, joka on suorittanut pastoraalitutkinnon¹⁹. Suomen kontekstissa termin käyttö rajoittuu siis kristilliseen kontekstiin, pappiin viittaamiseen. Kansainvälisessä tutkimuksessa *chaplain* kuitenkin viittaa paitsi pappeihin, mutta myös muiden uskontokuntien

¹⁵ Papit erityistehtävissä (s. a.).

¹⁶ Kirkon sääädöskokoelma nro 127 (s. a.).

¹⁷ Oppilaitoksissa (s. a.)

¹⁸ Kirkkolaki 1054/1993 8 §.

¹⁹ Kirkon sanasto ”kappalainen”, (s. a.)

asiantuntijoihin, kuten rabbeihin ja imaameihin.²⁰ Lisäksi *university chaplainit* ovat ikään kuin katsomusasiantuntijoita eivätkä tietyn uskontokunnan edustajia. Lisäksi ilmeisen yleisiä ovat vapaaehtoisuuteen perustuvat mallit; professori saattaa opettaa yliopistolla päivisin vaikkapa fysiikkaa ja iltapäivisin päivystää rabbina. Jotta ero suomen kappalaisen ja englannin termin *chaplain* välillä säilyisi, käytän sanaa *chaplain* kuin se olisi lainasana.

Kuten jo totesin, kirkon ja laajemmin uskonnollisten yhteisöjen kontekstissa tehtävä työ ei rajaudu pelkästään yhteisöjen omien tilojen seinien sisälle. Esimerkiksi kirkon piirissä osa työntekijöistä on jalkautunut sekulaareihin instituutioihin, kuten sairaaloihin, vankiloihin ja oppilaitoksiin. Tällainen jalkautuminen ei ole itsestään selvää. Miten teemme rajauksien sen suhteen, missä viitekehyksessä kirkon työntekijät toimivat muiden instituutioiden tiloissa? Miten vakaumuksellinen toiminta näkyy katsomuksellisesti sitoutumattomalla maaperällä? Miten uskonnollisten yhteisöjen keskinäiset valtasuhteet otetaan huomioon, vai sivuutetaanko ne?

Suomessa evankelis-luterilaisella kirkolla on valta-asema, mikä on muodostunut siitä, että valtaosa suomalaisista kuuluu tähän kirkkoon. Vuoden 2020 alussa kirkon jäseniä oli 68,6 % väestöstä²¹. Kuitenkaan tätä lukua ei voi tulkita niin, että sillä viitattaisi kirkon opetukseen uskovien henkilöiden osuuteen suomalaisista. Esimerkiksi Gallup Ecclesiasta saadun datan mukaan uskoviksi itsensä luokittelevista suomalaisista vain 75 % uskoo Jeesuksen nousseen kuolleista.²² Kuten Kimmo Ketola kirjoittaa kirkon tutkimuskeskuksen julkaisussa *Kirkko etsii paikkaansa*, on kirkkoon kuulumisen tai ylipäättään uskonnollisiin yhteisöihin sitoutuminen laskusuunnassa niin Suomessa kuin laajemminkin Euroopassa, etenkin Länsi-Euroopassa. Kuten johdannossa totesin, on sekularisaatiokeskustelussa siirrytty esimerkiksi Bergerin johdolla pohtimaan desekularisaatiota²³, mutta maallistumiskeskustelua ei voida väittää loppuun käydyksi. Ketolan mukaan nousussa oleva uskonnollisuuden ja hengellisyyden moninaistuminen ei ole ehdoton uhka perinteisille uskonnollisille yhteisöille, mutta se murentaa uskonnollisen varmuuden ja yhdenmukaisuuden²⁴. Tämä näkyy esimerkiksi vuosittain käydyssä suvivirsi-keskustelussa²⁵. Keskustelua ei käytäisi, mikäli suomalaisten uskonnollisuus olisi homogeenista.

²⁰ Bean-Mellinger 2018.

²¹ Kirkon jäsenyys (s. a.).

²² Ketola 2020b, 79.

²³ Berger 2014.

²⁴ Ketola 2015, 3.

²⁵ Taira 2019.

Ajatus negatiivisesta ja positiivisesta uskonnonvapaudesta on Suomessa kuten monissa muissakin länsimaissa itsestään selvyyttä.²⁶ Kuitenkin Suomessa evankelis-luterilaisella kirkolla on ortodoksisen kirkon ohella erityisasema. Näillä kirkkokunnilla on mm. verotusoikeus, joka toteutuu verottajan toimesta. Ev. -lut. kirkon verkkosivuilla todetaan lisäksi seuraavasti:

Kirkko osallistuu yhteiskunnallisten tehtävien hoitoon. Niitä ovat kasvatustyö, sosiaalinen palvelutyö eli diakonia, hautausmaiden ylläpito, päihdetyö, väestökirjanpito, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ylläpito, työ ulkosuomalaisien parissa sekä kansainvälinen apu. Kirkko ja valtio toimivat monin tavoin yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin järjestöjen kanssa.-- Kirkon ja valtion suhteiden merkittävimmät kysymykset ovat kirkkolain erityinen säätämisyhteistyö ja valtiovoimien oikeus säätää kirkollisverotuksesta ja muusta kirkon taloudellisesta lainsäädännöstä, koulujen uskonnonopetus sekä seurakuntien osallistuminen eräiden väestökirjanpitotehtävien hoitoon. Valtio huolehtii edelleen vanki- ja sotilassielunhoidosta.²⁷

Kuten yllä oleva lainaus kuvaa, osallistuu kirkko monipuolisesti yhteiskunnan eri osa-alueiden tehtäviin. Tämä onkin kirjoittanut keskustelua esimerkiksi Vapaa-ajattelijoiden joukossa.²⁸ Kun (kansan)kirkko ja valtio tekevät näin tiivistä yhteistyötä ja eduskunta vahvistaa kirkkolain ja -järjestyksen, voidaanko todella todeta kirkon ja valtion olevan täysin erillään? Kirkko on vahvasti läsnä kansalaisten arjessa, halusivatpa he sitä tai eivät. Lähes joka kevät keskustelua nousee suvivirren paikasta perus- ja toisen asteen opetuksessa ja yleisesti uskonnon opetuksesta koulussa²⁹. Sen sijaan positiivisemmin suhtaudutaan kirkon läsnäoloon esimerkiksi vankiloissa ja puolustusvoimissa.³⁰ Voisiko tästä tulkita, että kirkon läsnäoloa vastustetaan vähemmän, kun aloite kirkon työntekijän kohtaamiseen ja kirkon palveluiden käyttöön tulee yksilöltä itseltään?

Kuten jo aiemmin olen todennut, on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon³¹ tekemä oppilaitosyhteistyö kirkon näkökulmasta katsottuna erityistyön muoto. Erityistyön lähtökohta on yhteisölähtöisyys. Tätä yhteisön erityisiä tarpeita vastaavaa työtä tehdään esimerkiksi vankiloissa, sairaaloissa, oppilaitoksissa ja työpaikoilla.³² Kirkko kuvaa työn lähtökohtana olevan kohdeyhteisöjen erityiset tarpeet ja laajasti kaikkien yhteisöön kuuluvien palveleminen. Oppilaitoskontekstissa tämä tarkoittaa niin opiskelijoiden kuin henkilökunnankin, mutta myös mahdollisesti erilaisten sidosryhmien palvelemista.

²⁶ Uskonnonvapaus (s. a.).

²⁷ Kirkko ja valtio (s. a.).

²⁸ Vapaa-ajattelijain liitto, 2018.

²⁹ Taira 2019.

³⁰ Salminen 2015, 13-19.

³¹ myöhemmin myös lyhennettynä *kirkko*.

³² Yhteisöissä (s. a.).

Palvelijoiksi on asetettu niin pappeja, nuorisotyönohjaajia kuin diakonejakin³³, jotka kaikki toimivat hyvinvointia tukevana henkisen ja hengellisen hyvinvoinnin ammattilaisina. Oppilaitosyhteistyötä kuvataan kirkon verkkosivuilla kaikki koulutusasteet lävistäväksi työksi, jonka lähtökohtana ovat paikallisen oppilaitosyhteisön tarpeet ja yhteisön palveleminen. Oppilaitosyhteistyön raamit määritellään paikallisissa yhteistyösopimuksissa. Työtä luonnehtii moniammatillisuus ja tavoitteellisuus.³⁴

Oppilaitosyhteistyön operatiivinen laajuus voi toisaalta olla myös sen haaste; yhteisten strategioiden merkitys korostuu yhteisöjen ja työntekijöiden välisten erojen kasvaessa. Koordinoitu ja yhdenmukainen toiminta vaatiikin strategiaa. Oppilaitosyhteistyön tehtävä ja visio on tukea oppilaitoksiin sijoittuvaa arvokasvatusta ja sivistystä. Työllä pyritään edistämään hyvinvointia holistisen periaatteen pohjalta sekä ylläpitämään tärkeitä kristillisiä teemoja, kuten tasa-arvoa, ihmisarvoa, oikeudenmukaisuutta, ympäristövastuuta ja lähimmäisenrakkautta. Lisäksi työllä pyritään lisäämään dialogia ja rakentamaan yhteyttä paikallisseurakuntiin. Työssä keskeistä on olla aidosti läsnä, luoda turvallisia tiloja, vastata henkiseen etsintään ja toimia merkityksellisenä toimijana ihmisten arjessa.³⁵

Strategian ymmärtäminen on tärkeää oppilaitosyhteistyön mielekkään tarkastelun kannalta. Kuten strategiassa kuvataan, rakentuu oppilaitosyhteistyö kristillisten arvojen varaan, kuitenkin toiminnan ollessa kaikkia katsomuksia kunnioittavaa. Työn tavoite toimia tunnustettuna ja aktiivisena osana hyvinvointia tukevana toimijana näkyy vahvasti myös oppilaitostyötä kuvaavissa artikkeleissa.³⁶

Oppilaitostyö rakentuu oppilaitostyöntekijöiden osaamiselle ja ammattitaidolle. Kirkon oppilaitostyöntekijän ydinosaamiskuvauksessa aiheeni kannalta keskeistä on osio *Oppilaitosyhteistyön ammatillinen ydinosaaminen*. Kirkon oppilaitosyhteistyön ammattilaisen työkenttä on niin sanotusti kirkon oman tontin ulkopuolella ja tämä asettaa toiminnalle tiettyjä rajoituksia. Lisäksi toiminnan edellyttämä eri katsomusten huomioon ottaminen tukee esimerkiksi positiivisen uskonnonvapauden toteutumista, eri katsomusten välisen dialogia sekä yhteiselon ja arvokasvatuksen edistämistä. Oppilaitostyöntekijältä edellytetään erityisosaamista esimerkiksi pedagogiikan osaamista, mutta myös monenlaista sosiaalipsykologista osaamista, kuten yhteisö-, verkosto- ja työyhteisöosaamista.³⁷

Ajatus kirkon kasvatuksen jatkumisesta aina vauvasta vaariin näkyy *Kirkon kasvat*

³³ Lisäksi erillisessä asiakirjassa kerrotaan, että myös kanttorit ja kirkkomuusikot voivat työskennellä oppilaitostyössä. Oppilaitostyöntekijän ydinosaamiskuvauksessa (s. a.)

³⁴ Oppilaitoksissa (s. a.).

³⁵ Oppilaitosyhteistyön tehtävä ja visio (s. a.).

³⁶ kts. esim. Vilmi 2020.

vuonna 2030 -asiakirjassa. Asiakirja luonnehtii laajalti kirkon kasvatukseen liittyviä teemoja, kysymyksiä ja tavoitteita, mutta tutkielmani kannalta keskeistä sisältöä löytyy pohdinnasta kirkon oppilaitosyhteistyöstä eräänlaisena seurakuntien nuorisotyön jatkeena.³⁸ Nuorten aikuisten ryhmän sitoutuminen seurakuntien toimintaan on selkeästi haastavaa ja heikompaa ruuhkavuosia elävien ikäryhmän ohella. Nuorten aikuisten ryhmä vaikuttaa irtautuvan mahdollisesti teinivuosina kehitetystä seurakuntayhteydestä. Näyttää siltä, että rippikouluiän jälkeen esimerkiksi isostoimintaan ja kerhonohjaajiksi mukaan jääneet nuoret potentiaalisesti irtautuvat aktiivisesta yhteydestä. Nuorten aikuisten sitouttaminen ja tälle ikäryhmälle mielekkään toiminnan kehittäminen vaikuttaa olevan haastavaa. Kirkon kasvatuksen yhtä painopistettä esitetään siirrettäväksi yhteisölähtöisen työtteen mukaisesti oppilaitosten, kuten yliopistojen ja ammattikoreakoulujen tiloihin. Asiakirjassa todetaankin, että mikäli resursseja ohjattaisiin myös kirkon seinien ulkopuolelle, voisi kestävän ja luottamuksellisen, yhteistyöhön perustuvan suhteen kehittäminen oppilaitosten ja seurakuntien välille olla mahdollista. Yhtenä kynnyskysymyksenä esitetään, että vaikka kirkko antaa työntekijänsä ns. vieraalle maaperälle, tulee kirkon työntekijän kuitenkin saada tukea mission ja kristityn identiteetin säilyttämiseen.³⁹ Missä määrin tämä voi toteutua sitoutumattomissa julkisissa tiloissa?

Uskonto- ja katsomusdialogin säilymisen ja edistämisen näkökulmasta kirkolla on tärkeä asema. Jos kirkko ei pidä esillä dialogin tärkeyttä, mikä taho sen tekisi? Monikulttuurisuus ja moninaisuus ovat Suomessa jo arkipäiväisiä teemoja, joihin ei ehkä kiinnitetä aktiivisesti huomiota. On kuitenkin muistettava, että Suomen ollessa maantieteellisesti laaja maa, ovat valtaväestön katsomuksesta poikkeavat näkökulmat jakaantuneet epätasaisesti ympäri maata. *Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa* - tulevaisuusselonteossa todetaankin, että jo yhden ihmisen vakaumus riittää tuomaan kyseisen uskonnon tai katsomuksen osaksi yhteisön, oli se sitten päiväkotia, työpaikka tai oppilaitos, elämää.⁴⁰ Täten katsomus- ja uskonto-osaamisen lisääminen kirkon ulkopuolisissa yhteisöissä on tärkeää. Näenkin oppilaitosyhteistyön merkityksen juuri tällaisen avoimen ja kunnioittavan dialogin ylläpitämiseksi tärkeänä. Kirkossa on huomattavasti osaamista, jota tarjota yhteistyötoimintaan. Asiakirjassa huomioidaan paikallisseurakuntien keskenään merkittävästi poikkeavat tilanteet, mutta rivien välissä pyritään kannustamaan yhteistyön tekemiseen

³⁷ Oppilaitostyöntekijän ydinosaamiskuvaus (s. a.).

³⁸ Kämäräinen 2018.

³⁹ Kämäräinen 2018.

⁴⁰ *Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa*, 2014.

laajalti koko maassa, erilaisten toimijoiden kanssa⁴¹. Paikallistasojen ratkaisut vaikuttavat kokonaiskirkon kuvaan merkittävästi.

Toisaalta kirkon työn jalkautuminen kirkon ovien ulkopuolelle on myös tilojen käytön kysymys. Kirkon asiakirjassa *Saman katon alle* pohditaan kiinteistöjen hallintaan liittyviä tulevaisuuden haasteita. Asiakirja pohjaa kirkon hiljalleen vähenevien resurssien aiheuttamalle muutospainelle. Kirkkosalit harvemmin kokoavat suuria määriä ihmisiä yhteisöllisiin tilaisuuksiin, sillä oikeastaan konfirmaatiot ja suuret kirkkopyhät ovat ainoita tällaisia massoja kokoavia tapahtumia. Massatilaisuuksien ulkopuolella tilojen täysi potentiaali jää hyödyntämättä tai pahimmillaan tilat seisovat tyhjiillään. Yhtenä tulevaisuuden kehityssuuntana esitetäänkin kasvavaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.⁴² Asiakirjan pohjalta ei voida väittää, että esimerkiksi oppilaitosyhteistyön lisäämiseen liittyvä kirkon toimijoiden jalkautuminen kirkon toimitilojen ulkopuolelle tarkoittaisi suurten massojen yhteisöllisyyden lisäämistä. Huomionarvoista kuitenkin on, että työtilojen kuuluminen yhteistyösopimukseen mahdollistaa eri ihmisryhmien kohtaamisen konkreettisesti laajemmalla alueella verrattuna pysyttelyyn kirkon omistamissa tiloissa. Pohdin, että sitouttaminen voi mahdollisesti olla helpompaa yhteisöllisyyden tukemisen tapahtuessa tutussa miljöössä, ilman esimerkiksi kirkon omiin tiloihin siirtymistä vaikkapa yliopistolta. Tästä näkökulmasta panostaminen oppilaitosyhteistyöhön voisi olla myös tilataloudellinen ratkaisu.

Termi *missio* kuuluu keskeisesti kirkon agendaan. Tiivistettynä ja yksinkertaistettuna missiolla viitataan Jumalan sanan ja Jumalan valtakunnan tulemisen julistamiseen. Asiakirjassa *Missiologian tuntemus ja osaaminen kirkon työssä* todetaan, että seurakuntien toimintatapoja tulee tietoisesti ja aktiivisesti suunnata kohti missionaalisempaa otetta. Yhtenä konkreettisena toimenpide-ehdotuksena nimetään yhteisölähtöisten toimintatapojen lisääminen ja vahvistaminen kirkon rakenteissa. Toimintakulttuurin muuttaminen edellyttää konkreettisia toimia; eri yhteisöjen parissa tehtävää työtä tulee vahvistaa. Yhteistyön tarkoituksena on tavoittaa ihmisiä siellä, missä he jo ovat, kuten opiskelijoita oppilaitoksissa työikäisiä työpaikoilla, aktiiveja kansalaistoiminnan parissa tai erilaisia asiantuntijoita verkko-yhteisöissä.⁴³ Aktiivinen yhteistyön etsiminen luo lähes itsestään yhteyksiä ja verkostoja. Täten ajatus missionaalisuudesta ja yhteydestä toimii lähes sivutuotteena.

Viimeinen mainitsemisen arvoinen taustaa havainnollistava asiakirja on Suomen

⁴¹ Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa, 2014.

⁴² *Saman katon alle*, 2019.

⁴³ *Missiologian tuntemus ja osaaminen kirkon työssä* 2018 (s. a.).

evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026 *Ovet auki*. Strategiassa on yhteensä kuusi osiota, joissa korostetaan katseen suuntaamista kirkon kontekstin ulkopuolelle, mutta myös omaan toimintaan. Lisäksi huomiota pyritään kiinnittämään laaja-alaiseen kohtaamiseen, yhteistyöhön, työn ennakkoluulottomaan kehittämiseen ja tulevaisuuteen⁴⁴. Vaikka asiakirjassa ei suoraan mainita esimerkiksi oppilaitosyhteistyötä, näen oppilaitosyhteistyön soveltuvan hyvin kokonaiskirkon strategian edistämiseen.

Ensimmäisen osion tavoitteet ”*Pyrimme entistä vahvemmin vuorovaikutukseen heidän kanssaan, jotka eivät ole vielä tai enää kirkon jäseniä. Luomme milleniaalien sukupolven tavoittamiseen valtakunnallisen mallin.*” ”*Edistämme yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Toimintamme on tietoisesti mukaan kutsuvaa. Kaikki ihmiset ovat tervetulleita seurakunnan toimintaan*” ”*Kirkko ja seurakunnat hakeutuvat erilaisiin kumppanuuksiin Kannustamme työntekijöitä aktiiviseen ja laajasti verkottuneeseen työotteeseen*”.⁴⁵ ovat hyvin sovellettavissa aiemmin esittelemääni kirkon oppilaitosyhteistyön toimintastrategiaan. Myöhemmin peilaan näitä mainitsemiani strategioita omasta aineistostani nouseviin havaintoihin.

2.2 Teoreettinen viitekehys

Hyvinvointitutkimuksen lisääntyessä myös kiinnostus työn merkityksellisyyttä kohtaan on kasvanut. Työn merkitystä ja merkityksellisyyttä onkin tutkittu niin Suomessa kuin globaalistikin runsaasti viime vuosina. Aihetta voi tarkastella monesta eri tulokulmasta, kuten työn koetun merkityksellisyyden yhteyttä jaksamiseen, työn laatuun, tuottavuuteen ja työhön sitoutumiseen. Tarkastelen muutamaa ajankohtaista ja tutkielmani kannalta mielekästä tutkimusta tässä kohtaa, ja palaan niihin myöhemmin oman aineistoni tuloksia reflektoidessa. Valitsemiani artikkeleita yhdistää yksilön kokemusten tarkastelu. Olenkin ensisijaisesti kiinnostunut koetusta työn merkityksellisyydestä yksilön näkökulmasta. Miksi yksilön näkökulmasta on tärkeää, että työ tuntuu merkitykselliseltä?

Psykologian alalla yksilön merkityksellisyyden kokemuksen on havaittu liittyvän itsemääräämisteoriaan (eng. *self-determination theory*), missä korostetaan yksilöä aktiivisena toimijana, jolla on mahdollisuus toteuttaa itseään ja tavoitella omiin intresseihin kuuluvia päämääriä. Lisäksi ihmisellä nähdään kolme perustarvetta: omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys. Näiden tarpeiden toteutumattomuus ja vajavainen toteutuminen uhkaavat

⁴⁴ Ovet auki 2020.

⁴⁵ Ovet auki 2020.

ihmisen hyvinvointia.⁴⁶ Jatkotutkimuksissa työhön kohdistetun motivaation, työtyytyväisyyden ja työn merkitykselliseksi kokemisen on havaittu olevan yhteydessä em. itsemääräämisteoriaan.⁴⁷ Teorian jo osoitettu sopivuus käytäntöön tarjoaakin oman tutkielmani kannalta mielenkiintoisen vaihtoehdon peilata sen sopivuutta omiin havaintoihini. Kokevatko yliopistopapit työssään omaehtoisuutta, kyvykkyyttä ja yhteisöllisyyttä? Onko jokin näistä osa-alueista niin sanotusti *heikoin lenkki*?

Laajemmin merkitystä elämässä tarkastellut filosofian tohtori Frank Martela väittää merkityksen elämässä muodostuvan elämän kontribuutiosta eli siitä, miten yksilö myötävaikuttaa tai mahdollistaa jonkun toisen asian. Martelan määritelmän mukaan merkityksiä on löydettävissä monista asioista, mutta erityisesti sellaisista asioista, joista jopa ulkopuolisen tarkkailijan on helppo havainnoida merkityksellisyyttä.⁴⁸ Esimerkiksi palomiehen työ olisi hyvä esimerkki työstä, jota ulkopuolinen tarkkailija todennäköisesti pitäisi merkityksellisenä. Merkityksellisyyden kokemus, jota voidaan työn merkityksellisyyden kokemukseen soveltaa, puolestaan hänen mukaansa muodostuu tavoitteista, joita haluamme tulevaisuudessa saavuttaa. Tällaiset tavoitteet sisältävät monesti asioita, jotka vaativat yksilön erityisosaamista, resursseja ja erityisiä intressejä. Merkityksellisyyttä voi tarkastella objektiivisesta tai subjektiivisesta näkökulmasta, syvimmän ja varmimman merkityksellisyyden edellyttäessä merkityksellisyyden tunnistamista molemmista näkökulmista.⁴⁹ Aiemmassa tutkimuksessa kirkon työntekijöiden on todettu kokevan työnsä yleisesti merkitykselliseksi, mutta esimerkiksi vajavaisten resurssien vaikutus uhkaa väistämättä yliopistopappien kokemusta identiteetistä sekä työn kuvasta⁵⁰, mitkä ovat linkitettävissä merkityksellisyyden kokemukseen. Myöhemmin pohdin tulosluvussa mm. tätä teemaa aineistoni pohjalta.

Martelan oman artikkelin lisäksi hän on tarkastellut työn merkityksellisyyttä nykyisen Helsingin yliopiston kirkkososiologian professorin Pessin kanssa. Martelan ja Pessin mukaan kokemus työn merkityksellisyydestä muodostuu kolmesta isosta teemasta; merkittävydestä (eng. *significance*), laajemmasta tarkoituksesta (eng. *broader purpose*) ja itsensä toteuttamisesta (eng. *self-realization*). Merkityksellä Martela ja Pessi tarkoittavat sitä, miten paljon erottamatonta (eng. *intrinsic*) arvoa yksilö antaa työlleen. Laajemmalla tarkoituksella puolestaan viitataan työstä saatavaan hyötyyn, mikä hyödyttää myös työntekijän lisäksi muita.

⁴⁶ Ryan & Deci 2017.

⁴⁷ Baard et al. 2004.

⁴⁸ Martela 2017.

⁴⁹ Martela 2017.

⁵⁰ Juntunen & Valtonen 2014.

Työn merkityksellisyys on aina subjektiivinen kokemus siitä, että työstä saadaan tietynlainen merkityksellisyiden kokemus. Työn mielekkyys ja merkityksellisyys voi johtua erilaisista tekijöistä ja asennoitumisista. Esimerkiksi kokemus kutsumustyön tekemisestä todennäköisemmin lisää kokemusta työn merkityksellisyydestä verrattuna työn tekemiseen ainoastaan siitä saatavan korvauksen vuoksi. Vaikka työtä saatetaan kuvata palkan takia tehtäväksi, eli työn teon merkitys olisi palkan saaminen, ei kuitenkaan palkka tee työstä tarkoituksenmukaista tai merkityksellistä. Itsensä toteuttamisella puolestaan tarkoitetaan sitä, miten paljon yksilö voi työssään ilmaista itseään, miten työ ilmentää yksilöä.⁵¹ Joissain tapauksissa merkitykselliseksi koettu työ voi olla osa identiteettiä.⁵² Heidän teoriansa pohjaa useisiin aiempiin työn merkityksellisyyttä tarkastelleisiin tutkimuksiin ja onkin eräänlainen sovellus yli 60 eri tutkimusartikkelin muodostamasta aineistosta.⁵³ Ydintuloksena havaittiin, että työn merkityksellisyyttä tarkasteltaessa keskeistä on arvio siitä, onko työhön sitoutuminen sen arvoista (eng. *''it is worth engaging in''*). Sitoutumisen arvioinnissa puolestaan keskeistä ovat aiemmin esitellyt merkityksellisyiden kolme osa-aluetta. Pessi ja Martela esittävät, että kun ihmisille tarjotaan työtä, jossa työntekijät kokevat työn mahdollistavan itsensä toteuttamisen, olevan merkittävää ja palvelevan isompaa tarkoitusta, tuetaan ihmisten kokemusta työn merkityksellisyydestä. Oman tutkielmani kannalta keskeistä on peilata merkityksellisyyttä rakentavia teemoja omaan aineistooni; miten työn merkityksellisyys ilmenee informanttien vastauksissa. Tähän palaan myöhemmin tulostuluvussa.

Martelan ja Riekin psykologiaan nojaavassa artikkelissa puolestaan esitetään työn merkityksellisyiden löytyvän kolmen teeman sijaan neljästä psykologisesta tekijästä, jotka lisäävät työn merkityksellisyiden kokemusta eri kulttuureissa. Nämä tekijät ovat autonomia (eng. *autonomy*), kompetenssi (eng. *competence*), suhteet (eng. *relatedness*) ja hyödyllisyys (eng. *beneficence*). Autonomia näkyy työssä niin, että toiminta heijastelee yksilön todellista minää, eikä yksilö vain suorita työtään ulkoisen paineen alla mekaanisesti. Kompetenssilla puolestaan viitataan itseymmärrykseen kyvykkyydestä tehdä kyseistä työtä ja omien kykyjen avulla saattaa projekteja loppuun ja tavoitella henkilökohtaisia tavoitteita. Suhteilla osana työn merkitystä puolestaan viitataan kokemukseen siitä, että yksilö on yhteydessä (eng. *connected*) toisiin ihmisiin ja hänellä on välittäviä, (eng. *caring*), merkityksellisiä suhteita,

⁵¹ Martela & Pessi 2018.

⁵² Kira & Balkin 2014.

⁵³ Martela & Pessi 2018.

kuten perhesuhteita⁵⁴. Hyödyllisyys puolestaan linkittyy prososiaaliseen käyttäytymiseen, eli työllä nähdään olevan muita hyödyttävä vaikutus.⁵⁵ Suomessa, Intiassa ja Yhdysvalloissa kerätyn melko laajan määrällisen aineiston pohjalta⁵⁶ voitiin todeta, että kaikki edellä mainitut neljä tyytyväisyyttä lisäävää osa-aluetta linkittyivät myös itsenäisinä kokonaisuuksina merkitykselliseen työhön. Mielenkiintoisena poikkeuksena näyttäytyi kuitenkin Yhdysvallat, jossa kompetenssilla ei havaittu olevan merkittävää yhteyttä työn merkityksellisyyden kokemiseen.⁵⁷ Tutkimuksesta saatujen tulosten raportoitiin olevan linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Johtopäätöksenä tutkivat esittivät, että merkityksellisyyden tavoittelu ja tärkeys muodostuu halusta löytää olennainen (eng. *intrinsic*) syy elää.⁵⁸ Työn ollessa keskeinen osa elämää, voidaan työn merkityksellisyyden kokemuksen nähdä tukevan myös koko elämän merkitykselliseksi kokemista.⁵⁹

Andreas Hirschi on tarkastellut kutsumusta ja työhön sitoutumista. Hänen mukaansa kokemus kutsumuksesta linkittyy kokemukseen työtyytyväisyydestä ja työhön sitoutumiseen. Hirschin mukaan kokemus kutsumuksesta lisää työn merkityksellisyyden kokemusta, ammatillista identiteettiä ja ammatillista minäpystyvyyttä. Merkityksellisyyden kokemuksen kannalta kutsumus on tärkeässä roolissa. Vaikka kokemus työn merkityksellisyydestä ei suoraan indikoi kutsumusta, kutsumus usein linkittyy kokemukseen työn merkittävyydestä yksilölle. Ammatti-identiteetti linkittyy ammatillisiin taitoihin, kiinnostuksen kohteisiin, tavoitteisiin ja arvoihin. Ammatillinen minäpystyvyys puolestaan linkittyy yksilön kokemukseen kyvystä selviytyä hänelle osoitetuista työtehtävistä. Mikäli työhön koetaan kutsumusta, on ammatti-identiteetti ja kokemus minäpystyvyydestä usein vahvempia ja tukevat näin työn merkityksellisyyden kokemusta. Hirschi pyrki määrällisessä tutkimuksessaan selvittämään, onko kutsumuksella yhteyttä positiivisiin tuloksiin niin yksilön kuin työorganisaation tasolla. Tutkimuksessa havaittiin, että kokemus kutsumuksesta liittyy kokemukseen työn merkityksellisyydestä ja työidentiteetistä.⁶⁰

Kaikki lyhyesti referoimani tutkimustulokset esittävät, että kokemus merkityksellisyydestä yleisesti, mutta etenkin työelämässä ei ole kiinni yksilön tietoisesta päätöksestä. Jotta merkityksellisyyden kokeminen on mahdollista, tulee useiden eri teemojen toteutua. Merkityksellisyyden tunnetta ei esimerkiksi synny, mikäli yksilö on pakotettu

⁵⁴ Ryan et. Deci 2017.

⁵⁵ Martela & Riekkä 2018.

⁵⁶ n=1309.

⁵⁷ Martela & Riekkä 2018.

⁵⁸ Martela & Riekkä, 2018.

⁵⁹ Myrskylä 2012.

⁶⁰ Hirschi 2012.

johonkin tehtävään, vaikka tehtävä sinänsä olisi tärkeä⁶¹. Kokemusta merkityksellisyydestä ei myöskään voi saavuttaa, ellei työn vaikutusta ole havaittavissa. Pysin peilaamaan edellä referoimiani aiempia tutkimuksia keräämästäni aineistosta nouseviin havaintoihin ja näin selvittämään voiko yliopistopappien kokemuksiin heidän työstä soveltaa näitä merkitysteorioita. Tutkielmani kannalta keskeisimmäksi teoriaksi nousee Martelan ja Pessin kolmeosainen määritelmä työn merkityksellisyyden kokemuksesta. Teorian pohjalta onkin mielenkiintoista kysyä, voidaanko yliopistopappien väittää kokevan työnsä merkitykselliseksi?

2.3 Aiempi tutkimus

Tutkielmani taustan hahmottamisen kannalta keskeistä on kysymys sekulaarien yhteiskuntien ja uskonnollisten yhteisöjen suhteesta. Yhteiskunnassa suurta vaikutusvaltaa nauttivista instituutiosta, kuten Suomessa evankelis-luterilaisesta kirkosta kansan kirkkona puhuttaessa, väkisinkin esiin nousevat kysymykset negatiivisesta ja positiivisesta uskonnonvapaudesta sekä eron teko valtion ja uskonnon välillä. Uskonnollisten yhteisöjen rooliin ja asemaan perehtyvää tutkimusta on paljon.⁶² Nimenomaan uskonnollisten yhteisöjen rooliin oppilaitoksissa perehtyvä merkittävä aiheeseen liittyvä tutkimus on Rex Ahdarin Australiaan sijoittuva tutkimus yhteiskunnan rahoittaman uskonnollisten yhteisöjen oppilaitosyhteistyön mahdollisesta uskonnonvapauskysymykseen kohdistuvasta uhasta. Tutkimuksessaan Ahdar havaitsi, että kriittisistä argumenteista huolimatta yhteiskunnan rahoittamalle oppilaitostyölle on perustelut ja paikkansa, eikä toimintamalli riko perustuslain takaamaa uskonnonvapautta.⁶³ Toki on todettava, että Ahdarin tarkastelema Australian konteksti eroaa Suomen kirkon oppilaitosyhteistyön kentästä merkittävästi siinä, että Suomessa kirkon oppilaitostyöntekijät ovat kirkon palkkalistoilla, eikä heidän työstään koidu välillisiä kustannuksia huomioon ottamatta kuluja yhteistyöoppilaitokselle⁶⁴.

Ahdarin lisäksi päädyin lyhyesti refleктоimaan toista Australiassa julkaistua tutkimusta. Jamesin ja Bensonin tarkastelivat oppilaitoschaplainien merkitystä oppilaitoksissa. He kuvasivat oppilaitoschaplainien työalaaan kuuluvan mm. seuraavia teemoja: sosiaalisen ja emotionaalisen tuen tarjoaminen, positiivisen yhteisöllisyyden kehittäminen ja tukeminen sekä toiminta yhteisen hyvän edistämiseksi. Lisäksi toimintaa

⁶¹ Martela 2017.; Martela & Riekkö 2018.

⁶² Kts. esim. Hendon & Prather 2020.

⁶³ Ahdar, 2014.

⁶⁴ Välillisillä kustannuksissa viitataan esimerkiksi työtiloista aiheutuviin kustannuksiin.

kuvattaessa painotetaan toiminnan tavoitettavuutta uskonnosta tai katsomuksesta riippumatta.⁶⁵ Voidaan siis todeta, että Australian kontekstissa tehtävä oppilaitosyhteistyö on monipuolista ja siitä on löydettävissä erilaisia hyvinvointia tukevia merkityksiä.

Australian ohella myös Isossa-Britanniassa on tutkittu uskonnollisten yhteisöjen tekemää oppilaitosyhteistyötä. Vuonna 2019 tehty laaja Iso-Britannialainen haastattelututkimus selvitti yli 400 yliopistochaplainin (*university chaplain*) näkymyksiä heidän työstään. Tutkimuksella pyrittiin vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin: Keitä ovat tämän päivän yliopistochaplainit? Mikä työn tarkoitus on? Millainen rooli *chaplaineilla* on yliopistoissa? Miten *chaplaincy* vastaa monikatsomukselliseen kehitykseen? Onko *chaplaincy* merkityksellistä? Haastateltavista 63 % oli kristittyjä, mutta vastaajia oli myös monista muista perinteistä, kuten islamista, juutalaisuudesta, hindulaisuudesta, sikhiläisyydestä ja baha'ista. Erot suomalaiset oppilaitostyön kentän ja Ison-Britannian oppilaitoschaplainien välillä ovat selkeitä. Isossa-Britanniassa *chaplaincy* perustuu osin vapaaehtoisuuteen, eikä kaikilla ole korkeakoulututkintoa. Lisäksi vain 13 %:lla oli nimenomaan erityistyöhön valmiuksia antava koulutus.⁶⁶

Tutkimuksessa *chaplainien* havaittiin käyttävän eniten ajallisia resursseja seuraavassa järjestyksessä: sielunhoidollinen tai ohjaava tuki opiskelijoille, yhteisöllisyyden rakentaminen, hallinnolliset tehtävät ja sielunhoidollinen tai ohjaava tuki henkilökunnalle. Työtä tehtiin useimmiten yhteistyössä muiden opiskelijoiden hyvinvointia edistävien toimijoiden kanssa, mutta myös yhteistyö taustayhteisön kanssa korostui informanttien kuvauksissa. Mielenkiitoisena havaintona nousi esiin, että moniuskontoiseen tai monikatsomukselliseen toimintatapaan sisältyi jännitteitä. Vaikka toiminta olisi monikatsomuksellista, näkyy kristillinen painotus monesti työssä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että valtaosa palkatuista, kokopäiväisistä chaplaineista on kristittyjä ja kristityt chaplainit monesti johtavat moniuskonnollisia chaplain-tiimejä. Tutkimuksen informantit lisäksi kertoivat, että vaikka he sitoutuivat monikatsomukselliseen työotteeseen, olivat he samanaikaisesti sitoutuneita työskentelemään nimenomaan omasta katsomustausta käsin esimerkiksi kristillisinä chaplaineina tai juutalaisina chaplaineina.⁶⁷

Toisessa Isossa-Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa puolestaan tarkasteltiin *chaplaineille* yliopistojen puolelta esitettyä vaatimusta toimia aiempaa monikatsomuksellisemmalta pohjalta. *Chaplainien* todetaan toimivan yhä useammin osana

⁶⁵ James & Benson 2014.

⁶⁶ Aune et al. 2019.

⁶⁷ Aune et al. 2019.

hyvinvointitiimiä ja työn tärkein painopiste sijoitetaan yliopisto-opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen.⁶⁸ Yliopistokontekstissa kansainväliset kysymykset ovat aina läsnä, niin tutkimusaiheiden kuin esimerkiksi ulkomaisten tutkijoiden ja vaihto-opiskelijoiden kautta. Yliopistot pyrkivät vastaamaan moninaistuviin uskonnollisiin ja spirituaalisiin tarpeisiin ja tässä työssä yliopistochaplainien rooli korostuu. Tutkimuksessa havaittiin, että kehitys kohti monikatsomuksellisempaa työotetta johti kristillisestä perinteestä tulevien *chaplainien* kokemukseen kristillisten juurten menettämisestä. Tällainen kokemus oli yleisintä sellaisten *chaplainien* kohdalla, jotka sanoittivat omaa rooliaan mission edistäjinä ja kokivat vahvaa henkilökohtaista kutsumusta pappeuteen. Tutkimuksen yhteenvedossa todettiin, että chaplain-toiminnan pyrkimys sopeutua ja ehkä jopa selviytyä tekemällä *chaplaineista* nykykontekstissa monimuotoiselle yleisölle merkittäviä voi ehkä johtaa toiminnan loppumiseen^{69, 70}.

Tarkasteltaessa ei-uskonnolliseksi itsensä luokittelevien yliopisto-opiskelijoiden katsomuksen muovautumista on havaittu, että sekundaariset vaikuttimet, eli esimerkiksi koulu tai ystävät vaikuttivat primaarista vaikutinta, eli kotia, yleisimmin perhettä, enemmän omien ajatusten muovautumiseen. Mielenkiintoista on, että sekundaaristen vaikuttimien merkitys korostui primaaristen vaikuttimien ollessa kallellaan jompaankumpaan ääripäähän; vahvasti uskonnollisesti orientoituneisiin tai uskontoon tai katsomuksiin erittäin kielteisesti suhtautuviin. Tämä huomioiden kirkon tekemää oppilaitosyhteistyötä voidaankin pitää arvokasvatuksena, jonka dialogipyrkimys mahdollisesti voi vaikuttaa yksilöiden käsitysten muotoutumiseen tai ainakin hyväksyvämpään ja kunnioittavampaan ajatusmaailmaan.⁷¹

Suomen kontekstissa yliopistopappeja on tutkittu erittäin vähän. Helka-tietokantaan syötettynä hakusana *yliopistopap** ei tuota yhtäkään tulosta. Kun hakusanaksi vaihdetaan *oppilaitospap**, saadaan kaksi osumaa, molemmat pro gradu -tutkielmia, joista vain toinen todella käsittelee aihetta.

Annemari Airaksisen tutkielma *Hyvä työ, paha työ : Oppilaitospapit ja työhyvinvointi : Haastattelututkimus kirkon oppilaitostyöntekijöiden työoloista ja työhyvinvoinnista* on haastattelututkimus, jonka teoreettinen viitekehys muodostuu työhyvinvoinnin tutkimuksesta. Tutkielman perusteella voidaan sanoa, että työn hyvät edellytykset ja sosiaaliset suhteet lisäsivät kokemusta työn mielekkyydestä ja korreloivat työhyvinvoinnin kanssa.

⁶⁸ Hunt 2013.

⁶⁹ Eng. *Ironically, the attempt to make university chaplaincies relevant to the contemporary world, driven by the need to adapt and even survive, may plausibly lead to their demise.*

⁷⁰ Hunt 2013.

⁷¹ Hunt 2013.

Työhyvinvointia uhkaavien tekijöiden havaittiin muodostuvan esimerkiksi sosiaalisten suhteiden puutteesta, työn johtajuudesta ja kokemuksesta työkentästä liian monipuolisena. Airaksinen toteaa, että kirkon oppilaitosyhteistyön jatkotutkimus on ajankohtaisuudessaan tarpeellista.⁷²

Juntusen ja Valtosen artikkeli *Mitä pappi täällä tekee?* on melko tuore kuvaus kirkon oppilaitostyössä toimivien pappien identiteetistä. He havaitsivat, että kirkon oppilaitosyhteistyöntekijöiden työnkuva ja merkitys on epäselvää niin oppilaitosten kuin taustayhteisön, eli kirkon muille työntekijöille. Tämä jatkuva oman tehtävän ja merkityksen sanoittaminen lisää painetta myös pohtia omaa ammatillista identiteettiä. Tuloksena he esittävät, että omaa ammatillista toimijuutta ja identiteettiä voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta; ammatillisen, sosiaalisen ja toiminnallisen tilan kautta. Juntusen ja Valtosen mukaan identiteettikysymysten vaihtelevuus sekä eri osapuolten paikoin eriäviin käsityksiin oppilaitosyhteistyön tavoitteista, tarkoituksesta ja menetelmistä olisi hyvä saada yhteisymmärrys niin kirkon kuin oppilaitosten osalta.⁷³

Kirkon työntekijöiden kontekstissa työn kokemista merkitykselliseksi on tutkittu Kirkon tutkimuskeskuksen toimesta. Tutkimuksessa havaittiin, että kirkon työntekijät kokevat pääosin työnsä merkitykselliseksi. Vuonna 2008 73 % kirkon työntekijöistä ilmoitti tekevänsä hyödyllistä ja merkityksellistä työtä. Lisäksi 95 % koki voivansa soveltaa henkilökohtaisia kysyjä ja ammattitaitoa työssään. 61 % seurakunnan työntekijästä tunsivat voivansa vaikuttaa työn sisältöihin, mikä tukee kirkon työntekijöiden toimijuuden toteutumista. Lisäksi vastauksissa korostui kokemus esimiehen rohkaisevasta toiminnasta ja riittävästä palautteen saamisesta. Huomattavaa kuitenkin on, että vastauksissa erottui myös kokemus työn kuormittavuudesta sekä työajattoman työn piirissä olijat raportoivat liian pitkistä työpäivistä tai pitämättömistä vapaapäivistä.⁷⁴

Jatkotutkimusta edeltävään liittyen on tehty. Vuonna 2018 julkaistussa julkisen alan työhyvinvointiraportissa kirkon työntekijöistä lähes kaikki kuvasivat työtään merkitykselliseksi ja tärkeäksi. Lisäksi kirkon työntekijät arvioivat työssä jaksamisen ja työhön sitoutumisen hyväksi.⁷⁵ Mielenkiintoista onkin tarkastella, onko omasta aineistostani nousevat havainnot linjassa aiemmista tutkimuksista saatujen havaintojen kanssa.

Yllättäen kirkon tekemää tutkimusta oppilaitosyhteistyöstä on melko vähän. Erityisesti oppilaitosyhteistyötä yliopistoissa koskevaa tietoa löytyy Kirkkohallituksen *Kirkon*

⁷² Airaksinen 2014.

⁷³ Juntunen & Valtonen 2013.

⁷⁴ Monikasvoinen kirkko 2008, 301-302.

*oppilaitostyö opintieellä*⁷⁶. Kyseinen teos valottaa usean artikkelin avulla ajallisen kontekstinsa oppilaitostyötä kaikilla koulutusasteilla, mutta en viittaa siihen tarkemmin tai käytä sitä aineistona sen epätieteellisen luonteen vuoksi⁷⁷. Kirja kuitenkin tarjoaa oppilaitosyhteistyön historiasta tietoa aiheesta kiinnostuneille.

⁷⁵ Pekkarinen 2018.

⁷⁶ Holma et al. 1999.

⁷⁷ Teoksessa ei ole viittauksia, eikä sitä ole luokiteltu tieteelliseksi vertaisarvioituksi julkaisuksi.

3. Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkielmassani tarkastelen kirkon oppilaitosyhteistyön merkitystä nimenomaan työn merkityksellisyyden kannalta. Koska kirkon oppilaitosyhteistyön kenttä on niin laaja, päädyin tekemään useita erilaisia rajauksia. Ensinnäkin rajasin aiheittani koulutusasteen perusteella. Kirkon läsnäolo tunnustuksettomissa instituutioissa, kuten yliopistossa on mielestäni todella mielenkiintoista, joten valitsin informanttini yliopistomaailmasta. Tärkeä kysymys tutkielmani suunnan kannalta oli myös päättää, kenen näkökulmaa tarkastelisin, opiskelijoiden, henkilökunnan vai itse oppilaitospappien. Päädyin oppilaitospappien haastatteluun muutamasta syystä. Ensinnäkin olen henkilökohtaisesti kiinnostunut kirkon selektiiviyden kentästä. Toiseksi ajattelin oppilaitospastorien tavoittamisen olevan helpompaa, ovathan heidän yhteystietonsa netissä saatavilla. Kolmanneksi oletin oppilaitospappien suostuvan informanteiksi helpommin. Seuraavaksi minun piti rajata fokukseni, kun informanttiryhmä oli valittu. Päädyin tarkastelemaan kirkon oppilaitosyhteistyön merkitystä yliopistopapeille nyky-yhteiskunnassa.

Aiheeseen tutustumisen ja rajausten tekemisen jälkeen tutkimuskysymykseni muodostui: *Miten yliopistoissa työskentelevät oppilaitospastorit kokevat kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyyden?* Sisällönanalyysin avulla pyrin aineistostani selvittämään, minkälaisia merkityksiä haastattelemani yliopistopapit työhönsä yhdistävät. Lisäksi tarkastelen sitä, keneen tai mihin nämä merkitykset kohdistuvat.

3.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu hieman alle kuudesta tunnista nauhoitettuja haastatteluja ja niistä litteroiduista 70 sivusta tekstiä. Haastattelin seitsemää eri puolella Suomea yliopistopappina työskentelevää henkilöä. Kaikki informantit toimivat eri kaupungeissa. Informanteiksi valitsin henkilöitä, joihin minulla ei ollut minkäänlaista aiempaa kytköstä. Aineisto on kerätty 22.10.-8.12.2020. Lähestyin informanttejani sähköpostitse kertomalla hieman tutkielmastani, lähettämällä teemahaastattelun rungon⁷⁸ ja haastatteluun suostumuslomakkeen⁷⁹. Teemahaastatteluni pääteemoiksi valikoituivat seuraavat; *oma tausta, selektiiviyö, oppilaitostyö, keskusteluapu ja koettu asema kampuksella*. Teemahaastattelun runko kokonaisuudessaan löytyy liitteenä tutkielman lopusta. Teemat nousivat *omaa* taustaa lukuun

⁷⁸ katso liite 1.

⁷⁹ katso liite 2.

ottamatta taustaluvussa reflektointiani oppilaitosyhteistyötä kuvaavista aineistoista sekä aiemmasta tutkimuksesta. Pääteemojen alle olin sijoittanut useita alateemoja. Etenin haastattelutilanteessa pitkälti haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä, mutta spesifit kysymysvalintani haastattelutilanteessa elivät informantin kertoman mukaan. Tällä tarkoitan esimerkiksi sitä, etten kysynyt aiheesta, josta informantti oli omatoimisesti kertonut jonkun toisen kysymyksen kohdalla. Haastattelut olivat keskenään melko erilaisia. Toisissa haastatteluissa informantti vastasi muutamalla lauseella ja pysyi todella tarkasti aiheessa. Toisissa haastatteluissa yksi vastaus oli litteroituna parhaimmillaan lähes yhden A4-sivun mittainen ja aiheesta saatettiin hetkellisesti poiketa.

Informanteikseni valikoitui seitsemän kahdeksasta yhteydenotosta. Yksi haastattelun ulkopuolelle jäänyt henkilö vaihtui toiseen hänen yllättävän vaikean elämäntilanteensa vuoksi. Haastatteluista kolme taltioitiin kasvotusten ja neljä etäyhteyksiä hyödyntäen. Etäyhteyden käyttö oli yhdessä tapauksista tutkielman tekijän ja kolmessa informantin toive. Kaikissa syy linkittyi jollakin tapaa vallitsevaan koronatilanteeseen. Haastattelut taltioitiin eri tavoin riippuen siitä, oliko kyseessä kasvotusten vai etäyhteydellä tehtävä haastattelu. Kasvotusten tehdyt haastattelut taltioin kahdella matkapuhelimella ja etähaastattelut taltioin teams-sovelluksen omalla nauhoituksella. Teamsilla tallentamisessa oli se ongelma, että siinä taltioitui myös kuva. Tiedotin tästä kaikille etäyhteyksien avulla haastateltaville ja tarjosin heille vaihtoehtona vaihtaa nimeksi jokin alias ja ottaa kamera pois päältä, mutta tietäen, että aineisto jää vain minun haltuuni, ei kukaan halunnut tehdä niin.

Tutkimusaineistoni litteroin sanatarkasti. Osa informanteistani puhui tunnistettavalla murteella. Tällaisissa tapauksissa olen muokannut lainausten sisältöä yleiskielisemmäksi informantin henkilöllisyyden suojaamiseksi. Jätin litteroimatta selkeästi tiettyyn kontekstiin sidoksissa olevat tapaukset, kuten puheen tunnetuista paikallisista tragedioista. Näissä tapauksissa merkitsin litteroimatta jääneen kohdan yleistajuisesti ja tiivistetysti hakasulkeisiin. En litteroinut äänenpainoja kuin todella selvissä tapauksissa, enkä merkinnyt taukoja. En myöskään litteroinut selkeästi aiheesta poikkeamia. Merkitsin kuitenkin hakasulkuihin esimerkiksi keskeytykset, mikäli aiheesta poikettiin, jos nauhoitteen kohdasta ei saanut selvää ja aika ajoin haastattelun kohdan, jotta pystyin itse palaamaan tallenteisiin helpommin. Lisäksi merkitsin kursiiivilla, mikäli informantti siteerasi jotakin ja hakasulkuihin merkitsin, mikäli äänenpaino siteerauksissa muuttui todella selkeästi. Litterointiani ohjasi siis toisaalta haastateltavien autenttisen puheen säilyttäminen, mutta toisaalta heidän identiteettinsä suojelu.

3.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja sisällönanalyysin toteutus

Sisällönanalyysin perimmäinen tarkoitus on rajata aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta relevantti informaatio ja tiivistää siitä saatavaa informaatio yksinkertaisempaan muotoon.

Sisällönanalyysin avulla tutkimustulokset saadaan mielekkäästi esitettyä, jotta niitä voi peilata johtopäätöksissä aiempiin tutkimuksiin tieteen kumuloitumiselle tyypillisesti.⁸⁰

Kuten laadulliselle aineistolle on tyypillistä, nousi keräämästäni materiaalista myös tarkasteluni ulkopuolelle jääneitä kiinnostavia aiheita ja teemoja.⁸¹ Pitäydyin kuitenkin tekemässäni rajauksessa ja keskityin teorialuvussa kuvaamieni merkitysten tarkasteluun. Aineistoa olisi voitu tarkastella myös muista näkökulmista. Yliopistopappeja olisi voitu tarkastella esimerkiksi sosiaalisen tuen tarjoajina tai osallisuuden tukijoina.

Epämuodollisesti sisällönanalyysini käynnistyi jo siinä vaiheessa, kun olin tehnyt haastattelut ja jäin alitajuntaisesti työstämään kuulemaani informaatiota. Tällainen analyysivaiheen selkeän aloittamisen puuttuminen ja sekoittuminen aineiston keruun kanssa on Tuomen ja Sarajärven mukaan tyypillistä laadulliselle tutkimukselle⁸². Jo haastattelujen taltioinnin ja myöhemmin litteroinnin aikana ajatuksiini muodostui jonkinlainen hahmotelma siitä, minkälaiset merkitykset aineistossa korostuvat. Pyrin kuitenkin tarkastelemaan aineistoani aina mahdollisimman avoimin mielin, jotta omat odotukseni ja pohdintani eivät värittäisi raakamateriaalin analyysia.

Analyysin aloittamisen kannalta toinen merkittävä vaihe oli aineiston litterointi. Koska litterointi vie paljon aikaa ja vaatii hyvää paneutumista aineistoon, sain jo litteroidessa melko kattavan kuvan aineistostani. Varsinaista sisällönanalyysia aloin tekemään niin, että luin valmista litteraattia ja merkitsin marginaaliin *alamerkityksiä*, jota metodikirjallisuuden termeillä voisi kutsua *luokitteluksi*.⁸³ Pelkästään näitä luokkia tai alamerkityksiä tarkastelemalla aineiston keskeiset osat näyttäytyivät huomattavasti koko tekstiä tiiviimmässä muodossa. Jo alamerkityksiä kirjatessani alkoi käydä selväksi niiden muodostavan kolme yläluokkaa ja yhden näitä kolmea yläluokkaa uhkaavan kokonaisuuden. Näitä ylämerkitysluokkia käsittelen erikseen tulosluvuissa. Sisällönanalyysin kannalta yläluokkien löytyminen on toivottavaa, sillä niistä pyritään muodostamaan vielä yksi pääluokka⁸⁴, joka tutkielmani tapauksessa on yliopistopappien kokemus työn merkityksellisyydestä.

Erillisiä merkityksiä oli löydettävissä erittäin paljon. Niiden tunnistaminen ei

⁸⁰ Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.

⁸¹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.

⁸² Tuomi & Sarajärvi 2009, 150.

⁸³ Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.

⁸⁴ Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.

kuitenkaan ollut mutkatonta. Esimerkiksi informantin puhuessa tutor-toiminnan koordinoimisesta osana työtä, oli vaikea sanoa, kokiko informantti tämän merkitykselliseksi työn osaksi, vai vain yhdeksi työnkuvaan kuuluvaksi tehtäväksi, jolle ei nähty sen suurempaa merkitystä niin itselle, opiskelijoille kuin laajemmin kirkolle tai yhteiskunnalle. Toisaalta joskus merkitysten havaitseminen oli taas todella helppoa. Tällaisissa helpoissa tapauksissa informantit liittivät puheenvuoroonsa kuvailevia sanoja tai adjektiiveja, kuten *tärkeä*, *merkityksellinen*, *hyvinvointia lisäävä* jne.

Pohdin, miksi jotkin merkitykset löytyivät aineistosta helpommin kuin toiset. Päädyin esittämään kaksi selittävää syytä. Ensimmäinen selittävä vaihtoehto nousee sisällönanalyysin tekotavasta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi on aineiston analyysivaiheessa melko samankaltainen aineistolähtöisen sisällönanalyysin kanssa. Tuomen ja Sarajärven mukaan ero edellä mainittujen analyysitapojen välillä on empiirisen aineiston liittämisessä aiempaan tutkimukseen. Teoriaohjaavassa menetelmässä teoreettiset käsitteet tuodaan teoreettisesta viitekehystä.⁸⁵ Olin päätenyt teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin, joten täysin objektiivisen sisällönanalyysin tekeminen olisi ollut mahdotonta. Koska olin lukenut ennen sisällönanalyysin tekemistä aiheeseeni sopivaa teoriaa, on mahdollista, että etsin alitajuntaisesti teoriaa tukevia rakenteita jo aineiston analyysin alkumetreillä. Toisena vaihtoehtona näen teemahaastatteluni vapaan toteutuksen ja rakenteen. Informantteja ei pyydetty määrittelemään termejä, kuten *merkitys* tai *merkityksellisyys*, vaan yksilölliset käsitykset vaikuttivat siihen, miten informantit ilmaisivat itseään. Tutkielman tekijän ja informantin eriävä näkemys merkityksestä on voinut vaikeuttaa merkitysten tunnistamista haastattelusta.

Osa havaitsemistani merkityksistä sijoittui selkeästi yhden alaluokan alaisuuteen, mutta osa niistä sijoittuu kahden tai useamman alaluokan alle. Lisäksi joidenkin alamerkitysten nimeäminen oli erittäin haastavaa. Esimerkiksi nimesin yhden alaluokan ympäripyöreästi *merkitykseksi*, sillä sitä ilmentävissä kohdissa puhuttiin nimenomaan henkilökohtaisesta merkityksestä, muttei nimetty tarkemmin, miten merkitys ilmenee tai mihin se liittyy.

Nimesin yhteensä 42 eri alaluokkaa, joihin informantit liittivät merkityksellisyyden kokemuksia. Näiden alaluokkien esiintyvyys vaihteli suuresti aina 1-27 välillä. Yli kymmenen kertaa aineistossa merkityksellisinä nousivat ammattitaito, dialogi, hyvinvointi, keskusteluapu, kirkko, kohtaaminen, kutsumus, merkitys, teologia, uhka, yhteistyö ja yhteisö.

⁸⁵ Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.

Huomattavaa on vielä, että yksi asiakokonaisuus informantin puheenvuoron sisällä saattoi sisältää useita eri merkityksien alaluokkia, mutta useimmiten yhdessä asiakokonaisuudessa puhuttiin vain yhdestä selkeästi rajatusta merkityksestä. Tämä vahvistaa nähdäkseni sen, että oppilaitosyhteistyötä tehdään persoonalla, ja yksilö saattaa löytää työstään omia ainutkertaisia merkityksiä. Löydettyjen merkitysten perusteella ei voida sanoa, että tässä olisi kaikki mahdolliset merkitykset, joita oppilaitospapit työlleen antavat, mutta nämä merkitykset kuvaavat niitä merkityksiä, joita haastattelemani yliopistopapit työhönsä liittivät.

Yllä kuvatun merkitysten ja merkityksellisyyden alaluokkien etsimisen ja nimeämisen lisäksi purin aineistoa myös luokittelun avulla. Alla näistä muutama esimerkki.

alkuperäinen ilmaus	pelkistetty ilmaus	alaluokka /alaluokat	yläluokka
--'' Joo. <u>Motivaatio</u> tukee, no ylipäättään <u>mul on tähän työhön aika vahva semmonen, sanotaanko onks se lähetyksäsky</u> , onks se hyvä sana. Tai sanotaa semmonen ehkä siihen liittyen <u>halu kohdata ihmisiä ihan normi elämän keskellä</u> ja ehkä toivottavasti hyvällä tavalla jotenki <u>muistuttaa tän todellisuuden läsnäolosta</u> , vaik sitä ei aina mitenkään sanottais ees auki.--'' ⁸⁶	Motivaatiota työssä tukee koettu ajatus lähetyksäkyn edistämisestä, mikä näkyy haluna kohdata ihmisiä arjessa ja muistuttaa omalla toiminnalla hengellisen todellisuuden olemassaolosta.	motivaatio missio hengellisyys	merkitys oppilaitospastorille, merkitys opiskelijoille ja henkilökunnalle, merkitys kirkolle.
--'' Ja me ollaan kirkon työntekijänä <u>kristinuskon sanoman sellasta ehkä uudenlaista sanottamista ja uudenlaisia</u> toimintamuotoja ja me ollaan kouluttauduttu ja jatkuvasti kouluttaudutaan siihen, et <u>meillä on valmiuksia tämmöseen avoimeen dialogiin eri lailla ajattelevien ja uskovien kanssa</u> ja me mahdollistetaan semmonen turvallinen tila, jossa voi eri katsomukset ja eri uskontotaustoilta tulevat tahot yksilöinä tai yhteisöinä kohdata toisensa rauhanomaisesti ja tota <u>tällakin on suuri arvo kokonaiskirkon</u>	Oppilaitospastoreiden yksi rooli kirkon työntekijöinä on uudelleen sanoittaa kristinuskon keskeistä sanomaa esimerkiksi erilaisilla toimintamuodoilla. Oppilaitospastorit ovat kouluttautuneet edistämään avointa dialogia eri tavoin ajattelevien välillä. Tällä on suuri merkitys laajemmin kirkon toimintatapojen ja teologian näkökulmasta.	teologia dialogi kirkko	opiskelijoille ja henkilökunnalle, merkitys kirkolle

⁸⁶ H4.

toimintatapojen ja ehkä tän uskon sanoittamisen, tuoreen sanoittamisen näkökulmasta.-- ⁸⁷			
---	--	--	--

taulukko 1.

Kuten yllä olevasta taulukosta 1 on nähtävissä, on informanttien puheenvuoroista löydettävissä hyvin erilaisia merkityksiä. Kirkon oppilaitosyhteistyön merkitys ei rajaudu vain tiettyyn kohderyhmään, vaan työstä merkityksiä löytävät myös oppilaitospastorit ja työllä näyttää olevan merkitystä myös kokonaiskirkon kannalta.⁸⁸ Informanttien kuvaukset merkityksistä ovat monesti kompleksisia ja löydettyjen *alamerkitysten* sijoittaminen vain yhden *ylämerkityksen* alle on monesti ollut vaikeaa, usein myös mahdotonta. Tässä onkin todettava, että merkitykset voivat aueta lukijalle eri tavoin kuin ne ovat tutkielman kirjoittajalle auenneet.

3.4 Tutkimusetiikka ja tutkielman luotettavuus

Isoimmaksi tutkimuseettiseksi kysymykseksi nousi informanttien anonymiteetin suojeleminen. Etenkin yliopistoissa työskentelevien oppilaitospastorien määrä on niin pieni, että jo pelkästään rajaukseni lukemalla voi olettaa joidenkin kaupunkien oppilaitospastorien olevan mukana informantteini. Otin tämän huomioon mm. niin, etten edes kartoittanut informanttieni sukupuolta tai ikää, mitkä usein haastattelututkimuksissa ilmoitetaan lainausten yhteydessä. Tämän valinnan vuoksi en vertaile informanttien kertomia asioita keskenään, tai pyri esittämään yksittäisten esiin nousseiden pointtien taustalle mitään henkilöön kohdistettavaa syytä. Ilmoitin informanteille jo haastatteluun osallistumishalukkuutta kartoittaessani, että tulen viittaamaan heihin tutkielmassa esimerkiksi *H1* ja pidin tästä kiinni.

Tutkielmani luotettavuutta pohdin Tuomen ja Sarajärven teoksen *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* avulla. Tuomen ja Sarajärven mukaan tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on pohdittava seuraavia teemoja: tutkimuksen kohde ja tarkoitus, omat sitoutumiset tutkijana tutkimuksessa, aineiston keruu, tutkimuksen informantit, tutkija-tiedonantaja-suhde, tutkimuksen kesto ja aineiston analyysi. Valmiille tutkimukselle on lisäksi hyvä esittää kysymykset ”*Miksi tutkimus on eettisesti korkeatasoinen?*” ja ”*Miten tutkimusaineisto on koottu ja analysoitu?*”.⁸⁹ Käsittelen näitä seuraavaksi yksitellen.

⁸⁷ H7.

⁸⁸ Kokonaiskirkolla viitataan Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon, en globaalissa kontekstissa yhteiseen kristittyjen muodostamaan kirkkoon.

⁸⁹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 140-141.

Tutkielmani aihe on itse keksimäni ja päättämäni. Täten valintaani ja rajaustani on ohjannut vain ja ainoastaan oma kiinnostuksenkohteeni. Tutkielman ensisijainen tarkoitus on olla tutkintooni kuuluva maisterintutkielma, eikä siltä voi sen kapeahkon laajuuden vuoksi odottaa suuria tieteellisiä läpimurtoja. Valintani käyttää laadullista tutkimusmetodia mahdollistaa jonkin ilmiön kuvailun, kuitenkin absoluuttista faktaa kertomatta. Yhdistettynä muihin aihepiiriä koskeviin tutkimuksiin ja tutkielmiin oma työni voi potentiaalisesti tarjota joitakin työkaluja kirkon oppilaitosyhteistyön tai selektiiviyden merkityksen ymmärtämisen tueksi.

Tutkielmani kohde on yliopistossa työskentelevien oppilaitospastorien kokemus kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyydestä. Jo tutkimuskysymykseeni kuuluva termi *merkityksellisyys* asettaa aineiston ja tutkielman kriittiselle tarkastelulle haasteita. Koska termiä merkityksellisyys ei ole aineistoa kerätessä tarkemmin määritelty, kuvaa informanttien tuottama tieto heidän subjektiivista ymmärrystään merkityksellisyydestä ja jatkojalostettuna heidän subjektiivista ymmärrystään kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksestä ja merkityksellisyydestä.

Oma sitoumukseni on voinut vaikuttaa tutkielmani luotettavuuteen. Pidän itse kirkon oppilaitosyhteistyötä tärkeänä ja lähdin siitä olettamuksesta, että myös informanttini näkevät työllä olevan merkitystä. Pyrin kuitenkin haastattelutilanteissa mahdollisimman neutraaliin kysymyksenasetteluun, jolla pyrin minimoimaan johdattelun riskin. Tällä tarkoitan sitä, että kysyin esimerkiksi ”*Miten kuvaisit sinun omaa suhdetta työhösi?*” ja pyrin välttämään latautuneita kysymyksenasetteluita kuten ”*Kertoisitko nykyisen unelmatyösi parhaimmista puolista?*”. Lisäksi pyrin tietoisesti välttämään olettamista. Pyrin muotoilemaan kysymykseni joko niin, että niissä ei juurikaan näkynyt aihepiirin tuntemukseni tai rakensin kysymystä ensiksi esitetyillä, kartoittavilla apukysymyksillä.

Ajatukseni tarkastelemastani aihepiiristä ovat muuttuneet merkittävästi tutkielman teon aikana. Informantit nostivat esiin sellaisia kompleksisia merkityksiä, joita en olisi edes voinut ajatella ennen haastattelujen tekemistä. Pidän tätä yhtenä merkinä siitä, että olen pystynyt haastattelijana todella antamaan tilaa informanteille ja heidän puheenvuoroilleen.

Haastatteluissa luotettavuutta lisäsi ennakoon lähetetty teemahaastattelun runko, johon informantit saattoivat tutustua hyvissä ajoin. Kysyin informanteilta pitkälti samat kysymykset pieniä muokkauksia matkan varrella tehden. Muokkauksilla tarkoitan esimerkiksi sitä, että aloin käyttämään myöhemmissä haastatteluissa aiemmissä haastatteluissa usein noussutta terminologiaa: ensimmäisissä haastatteluissa puhuin oppilaitostyöstä, mutta informanttien puhuessa aina kirkon oppilaitosyhteistyöstä aloin myös itse käyttämään tätä

termiä. Haastattelin kaikkia informantteja erikseen enkä luonnollisesti puhunut aikaisempien haastattelujen sisällöistä tai informanteista. Pyrin haastattelijana luomaan mahdollisimman turvallisen haastattelutilanteen, jossa informantille annettiin aikaa ja tilaa vastata. Kysyin välillä tarkentavia kysymyksiä ja pyrin johtamaan seuraavan kysymyksen jatkumoksi edellisille teemoille ja täten välttämään aiheiden välillä hyppimistä. Informanteille annettiin myös mahdollisuus keskeyttää haastattelu tallennuksen aikana, pyytää joidenkin kohtien poistamista ja pyytää oman haastattelun tutkielmasta pois jättämistä lähiaikoina haastattelun tallentamisesta. Vain yksi haastateltava pyysi minua haastattelun aikana jättämään juuri sanomansa asian pois. Jätin kuitenkin kaikista haastatteluista perustellusta syystä osia litteroimatta ja korvasin poistetut kohdat hakasulkuihin sijoitetulla selityksellä, kuten [kaupunki], [nimi] tai [tunnistettava tragedia viime vuosilta].

Tutkielmaani varten otin sähköpostitse yhteyttä seitsemän eri paikkakunnan kahdeksaan oppilaitospastoriin. Heistä seitsemää päädyin haastattelemaan. Löysin kaikkien informanttien yhteystiedot verkosta. Kuten jo aineistonkeruuta reflektoidessani totesin, tein erilaisia rajauksia informanttien suhteen. Pähkinänkuoressa rajausta meni seuraavasti: korkeakouluissa työskentelevät oppilaitospastorit > yliopistoissa työskentelevät oppilaitospastorit > oppilaitospastorit, joihin minulla ei ollut minkäänlaista aiempaa kontaktia. Haastattelujen edetessä paljastui, että vaikka pyrin suosimaan 100 % työajastaan oppilaitostyötä tekeviä, parin informantin työalaan kuului myös vaihtelevalla osuudella yleistä seurakuntatyötä. En koe tämän kuitenkaan vaikuttaneen tutkielmani tuloksiin tai minun suhtautumiseeni heihin haastattelutilanteessa.

Tutkija-tiedonantaja-suhteen pyrin pitämään etäisen asiallisena. Olin yhteydessä informantteihin vain haastatteluun osallistumishalukkuuteen, tutkielman tavoitteisiin, haastattelun sisältöön ja haastattelun aikataulutukseen liittyvissä asioissa. Muutamat informantit halusivat tietää jotakin minusta ennen haastattelun aloittamista, mutta syvällisemmät keskustelut käytiin vasta haastattelujen päätyttyä. Informanteille ei annettu mahdollisuutta lukea heidän litteroitua haastatteluaan, mutta heille annettiin aika-arvio tutkielman valmistumisesta ja tiedusteltiin halukkuutta lukea valmis ja arvioitu tutkielma.

Haastattelut ja itse tutkielma tehtiin melko tiiviillä aikataululla. Varsinainen tutkimuskysymykseni muovaantui syksyllä 2020 ja haastattelut sijoittuivat syksyyn ja loppuvuoteen 2020. Mikäli olisin tehnyt esimerkiksi uusinta-, seuranta tai syvähaastatteluja tai olisin laajentanut otantaani, olisin mahdollisesti saanut lisää tai erilaisia tuloksia. Tutkielman validiteettia ja reliabiliteettia arvioitaessa tuleekin ottaa huomioon teologisen tiedekunnan maisterintutkielmalle asettamat tavoitteet ja laajuus.

4. Tulokset

4.1 Yliopistoissa tehtävän kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyys opiskelijoille ja henkilökunnalle

Aineistossani eniten merkityksiä sijoittuu juuri tämän luokan, *merkitys opiskelijoille ja henkilökunnalle*, alle. Eli yliopistopapit sanoittivat työnsä merkityksellisyyttä eniten työn kohderyhmien kautta. Kaikki informanttini kertoivat olevansa jäseniä paikallisen yliopiston hyvinvointityöryhmässä tai vastaavassa opiskelijoiden hyvinvointia edistävässä elimessä. Käytännössä jäsenyys hyvinvointityöryhmissä tarkoitti säännöllisesti järjestettäviin kokouksiin osallistumista ja toimimista yhtenä opiskelijoiden hyvinvoinnista vastaavana tahona. Keskeisin osa oppilaitospastorien opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemista tarkoitti konkreettisesti keskusteluavun tarjoamista ja aktiivista yhteistyön tekemistä muiden toimijoiden kanssa. Tämä näkyy hyvin seuraavassa lainauksessa.

--Eli jos ehkä konkreettisimmasta lähetään, eli opiskelijoille merkitys on se, että me oikeesti ollaan siellä muun opiskelijahuolto ja -tukihenkilöstön joukossa mukana auttamassa opiskelijoita. Toki meidän työn piiriin kuuluu myös henkilökunta, eli sen takia me ei olla opiskelijapastoreita, vaan me ollaan oppilaitospastoreita tai mä oon yliopistopastori. Eli koko yliopistoa, myös henkilökuntaa varten. Elikkä konkreettisesti ne sielunhoitokontaktit, asiakaskontaktit, kriisipalaverit--.⁹⁰

Yllä oleva lainaus kuvaa aineistoni kannalta hyvin tyypillistä suhtautumista koko yliopistoyhteisön, niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin, hyvinvoinnin tukemiseen ja parantamiseen. Yliopistopappien itseymmärryksessä korostui asema osana opiskelijahuoltoa, eikä jollakin tapaa irrallisena tahona. Tämä koettu asema näkyi laajalti haastatteluissa. Esimerkiksi yksi kuvasi työpisteensä sijaitsevan muiden hyvinvointiasiantuntijoiden tilojen vieressä ja näin liitti itsensä osaksi hyvinvointitiimiä.⁹¹ Useat informantit kuvasivat hyvinvointityöryhmään kuulumisen lisäksi tekevänsä aktiivista yhteistyötä muiden hyvinvointitoimijoiden, kuten opintopsykologien kanssa.⁹²

Vaikka informantit kuvaavat olevansa tavoitettavissa koko työyhteisöä varten, monessa vastauksessa kuitenkin puhutaan vain opiskelijoista työn kohteena. Ymmärsin tämän johtuvan ensisijaisesti siitä, että opiskelijat ottavat henkilökuntaa useammin yhteyttä yliopistopastoreihin keskusteluavun toivossa, kun taas esimerkiksi ylioppilaskuntien tai muiden hyvinvointitoimijoiden puolelta tulevat yhteydenotot koskivat useammin

⁹⁰ H3.

⁹¹ H3.

⁹² H1, H2, H4, H6, H7.

yhteistyötoivetta⁹³. Tämä asema yhteistyötä tekevässä hyvinvointiasiantuntijoiden ryhmässä näkyy seuraavalta informantilta nostamassani lainauksessa.

Mulla on aika hyvät yhteistyöverkostot sekä niinku erityisterapeuttien piireissä että YTHS:n mielenterveyden. Tottakai, jos se tilanne tuntuu, et mun ammattitaito ei riitä, ni sit lähdetään yhes hakeen sitä seuraavaa vaihtoehtoa. – Mutta he [opiskelijat] tietää myös sen, et tää ihminen [yliopistopappi] kuuluu siihen ryhmään ihmisiä, jotka huolehtii heidän hyvinvoinnista. Et ei se oo sen enempää tai vähempää kuin joku terveydenhoitaja tai psykologi, mä oon vaan osa tiimiä.⁹⁴

Informantti kuvaa sitä, että yliopistopappien ollessa avun tarjoajia he myös työskentelevät tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Joissakin tapauksissa yhteistyö tarkoittaa sitä, että yliopistopappi tunnistaa henkilön saavan parempaa apua joltakin muulta taholta ja pyrkii ohjaamaan yksilön toisen asiantuntijan luokse. Tämä ilmentää mielestäni hyvin aitoa yhteistyötä, jossa ei pyritän väkisin olemaan oikea henkilö jokaisessa tilanteessa, vaan tunnistetaan muiden ammattilaisten vahvuudet alueilla, jotka eivät kuulu omaan ydinosaan. Kokemus työn edellytysten ja oman pätevyyden ja ammattiosaamisen vastaamisesta linkittyy myös työn merkityksellisyyden kokemukseen⁹⁵. Vaikka oman ammattitaidon ylittäviä tapauksia ohjataan toisen asiantuntijan luokse, ei tämä välttämättä tarkoita esimerkiksi heikentyvää minäpystyvyyden kokemusta⁹⁶.

No se on moninainen se merkitys, mut mä sanoisin, et me ainaki tarjotaan semmonen matalan kynnyksen paikka saada nopeesti tukea. Et jotenki jos puhutaan YTHS:stä, jos puhutaan opintopsykologeista, niil on usein ihan hirveen pitkät jonot, et pääsis keskustelemaan. Ja sit jos tapahtuu joku kriisitilanne, joku kuolee yliopistolla tai on joku läheltä piti tilanne ja tarvittais sinne jotain purkukeskusteluja käymään, ni usein nää muut tahot, ni lähinnä YTHS ja Mehiläinen, ni niil on niin täydet ne kalenterit, et ei pysty. Ja me taas, ku meil ei oo työaikaa ja muuta, ni me sit järjestellään, et pystytään ihmisiä tukemaan hädässä niinku mahdollisimman pian. Esimerkiks jos jollain on joku akuutti tarve ja se tarttee sitä keskusteluapua, ni usein me pystytää ihan seuraavalle päivälle järkkäämää. Ei aina tietenkää, mut et muutaman päivän sisällä ja se on kuitenkin jo aika hyvin.--⁹⁷

Oppilaitospastoreiden työn luonne työajattomana työnä mahdollistaa kattavien ajallisten resurssien kohdistamisen yllättävissäkin tapauksissa. Melkein kaikki haastatteleman informanttivat käyneet korkeakoulututkinnon lisäksi erilaisia kirkon tarjoamia koulutuksia ammattitaidon ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi. Lisäkouluttautuminen ja ammattitaidon laajentaminen tukivat useiden informanttien mukaan kykyä kohdata ihmisiä paremmin.⁹⁸ Kriisitilanteiden kohtaaminen vaatii erityistä osaamista. Kirkkohallituksen johdolla keväällä 2020 valmistuttiin koronan potentiaalisesti aiheuttamisiin kriiseihin, niin massasairastumisiin,

⁹³ H1, H2, H5, H6, H7.

⁹⁴ H1.

⁹⁵ Martela & Riekkö 2018.

⁹⁶ Hirschi 2012.

⁹⁷ H6.

⁹⁸ H1, H3, H5, H7.

kuolemiin kuin erilaisten muistotilaisuuksien järjestämiseenkin.⁹⁹ Vaikka korona ei aiheuttanut sellaista akuuttia kriisiä, mihin valmistuttiin, on oppilaitospastorien tiedolliset ja resurssisidonnaiset valmiudet kohdata erilaisia kriisitilanteita erinomaisia. Tämä näkyy hyvin yllä olevassa lainauksessa: mikäli kriisi yllättää on avun järjestäminen vain kalenterin uudelleen järjestelykysymys.

Ja se opiskelijatyö jakautuu niinku monenlaisii asioihin, eli yks osa siitä on ihan sielunhoitoa, tai sielunhoidollisia keskusteluja, keskusteluapua, millä nimellä sit haluaa nimittää. Tälle kirkon kontekstissa sitä on luontevaa nimittää sielunhoidoks. Ja muutenki sillee tääl yliopistolla mä oon niinku opiskelijoiden hyvinvointipalvelu ja teen yhteistyötä just kuraattoreiden ja YTHS:n kanssa esimerkiksi ja toki suoraan opiskelijoidenki kanssa. Ni siihen liittyen on joitakin, mä kuulun esimerkiksi yliopiston hyvinvointityöryhmään ja terveystyöryhmään, sillä mielenterveydennäkökulmasta ja niinku näin ömm niniitä palaveria on aina parin kuukauden välein suurin piirtein ja yhes toteutetaan täällä monenlaisia juttuja, esimerkiksi nyt on mielenterveysviikolla tulos yks some-, tai online-tapahtuma. Ja se on se opiskelijahyvinvointi on semi iso lohko kaikinpuolin.¹⁰⁰

Kaikissa haastatteluissa nousi esiin keskusteluapu tai sielunhoito omana teemanaan. Aineiston perusteella näyttää siltä, että nimenomaan henkilökohtainen keskusteluapu oli yleisin konkreettinen auttamisen muoto ja se myös muodosti keskeisen osan työstä. Sielunhoidollista keskusteluapua haetaan joko itsenäisesti tai esimerkiksi opintopsykologin kehotuksesta.¹⁰¹ Haastattelussa kysyin informanteilta, millaisista asioista heidän kanssaan puhutaan. Informantit kuvasivat salassapitovelvollisuuden rajoissa tyypillisiä teemoja, jotka toivat yliopistopapin juttusille. Seuraava lainaus edustaa hyvin informanttien vastauksia.

--useimmiten [asia] koskee jotakin henkilökohtaista pohdintaa tai jotakin asiaa, joka jollakin tavalla koetaan raskaana tai taakkana sillä hetkellä elämässä. Et voi liittyä opintoihin, niissä jaksamiseen, tai motivaatioon niissä, mut ehkä mulle tullaan enemmän puhumaan semmosista teemoista, mitkä liittyy muulla tavalla siihen omaan elämäntilanteeseen, eikä niinkään suoraan niihin opintoihin vaan siihen muuhun elämään, joka sit on niiden opintojen kanssa. Et ihmissuhteet on iso teema, nyt on noussu uudella tavalla varsinkin korona-aikana yksinäisyys ja koko ajan kasvava, mistä mä oon huolissani, ni on mielenterveysjutut. Tämmönen niinku, et joku asia ahdistaa elämässä sillä tavalla, et se koetaan haittaavan elämässä, ni se on aika tyypillinen. – Toki on sitte semmosia, tietysti, et jollakin on ihan selkeesti hengelliset kysymykset, et ne mietityttää ja niihin halutaan jonkinlaista peiliä tai ehkä ihan suoraan neuvoa. Monesti ne tulee sitte nää hengelliset kysymykset niinku monessa asiassa kautta rantain, et ne on siellä taustalla myös mukana, et tulee vähän niinku mutkan kautta, et ne on ehkä sit vähä harvinaisempia, et henkilö suoraan jossakin hengellisen elämän kysymyksessä ottaa yhteyttä, et se on pääasia. Mut tavalla tai toisella ne tulee yleensä mukaan siihen puheeseen.¹⁰²

Yliopistopappeja lähestytään siis hyvin monenlaisien asioiden tiimoilta. Tyypillisimmin keskusteluapua kaipaavat ottavat kuitenkin negatiivisten asioiden tiimoilta yhteyttä. Yleisimpiä teemoja vaikuttavat olevan suru, haasteet jaksamisen kanssa, mielenterveyden

⁹⁹ Oppilaitospastorien kokousmuistio. Kirkkohallitus. Tutkielman tekijän hallussa.

¹⁰⁰ H4.

¹⁰¹ H3.

¹⁰² H2.

oireet, ihmissuhdekysymykset, eksistentiaaliset kysymykset ja pohdinnat seksuaalisuudesta. Aineiston suppeuden vuoksi vahvojen, yleistettävien johtopäätösten tekemiselle ei ole perusteita, mutta näyttää siltä, että opiskelijat ja henkilökunta valitsevat yliopistopapin, johon he päättävät ottaa yhteyttä, tämän erityisosaamisen mukaan. Esimerkiksi isommilla paikkakunnilla saatetaan suosia oman kampuksen pappia tai pappia, jolla on erityisosaamista mietityttävästä aiheesta. Toisaalta keskusteluapua kaipaava henkilö saattaa valita papin hyvin monitahoisista syistä. Eräs informantti kertoi, että muutamat häneen yhteyttä ottaneet henkilöt ovat kertoneet suoraan ottaneensa oppilaitospappiin yhteyttä sen takia, ettei pappi voi määrätä lääkkeitä ja koska papilla on vaitiolovelvollisuus.¹⁰³ Näyttää siis siltä, että yliopistopapit nauttivat kahtalaista luottamusta; heidän osaamiseensa, ammattitaitoon ja kykyyn tarjota apua luotetaan, mutta myös luotetaan siihen, että heidän kanssaan käydyt keskustelut todella pysyvät luottamuksellisina.

Etenkin Vastaamo-tietomurron¹⁰⁴ jälkeen tietoturva-asioihin on alettu kiinnittämään enemmän huomiota. Normaalitilanteessa yliopistopapit eivät tee luottamuksellisista keskusteluista muistiinpanoja ja kasvatusten käydyille keskusteluille ei ole ylimääräisiä kuulijoita. Korona-aika on kuitenkin siirtänyt osan tapaamisista etäyhteyksien päähän. Eräs informanttini kuvasi, että etäkeskusteluja käydään esimerkiksi Teams ja Zoom-sovelluksien avulla, mutta myös puhelimitse, mikäli toinen osapuoli kokee ulkopuolisten tarjoajien sovellusten käytön liian epävarmaksi.¹⁰⁵

Hyvinvoinnin tukeminen näyttäytyi aineistossa hyvin monitahoisena ilmiönä. Yksi sen osa-alue linkittyi vallitsevaan korona-tilanteeseen ja siinä jaksamisen tukemiseen toivon näköaloja lisäämällä

--että tota selvästi on tarvetta sille, et me luodaan tulevaisuuden uskoa ja rohkaisun mielialaa, vaikka hyvin toteutettujen musiikkijuttujen muodossa tai sitte on joltakin osin mahdollistunut ulkona tapahtuvat tällöiset pienimuotoiset koronakävelyt--.¹⁰⁶

Kuten H7 kuvaa, kuvasivat informantit yliopistopappien tuottaman sisällön tai organisoimien tapahtumien tukevan hyvinvointia ja toivon ylläpitämistä. Yleisesti toivoa lisäävän tai tukevan sisällön tuottamista voidaan arvioida työn merkityksellisyyden näkökulmasta hyödyllisyyden avulla. Mikäli kohderyhmä kokee tuotetun sisällön positiivisesti, voidaan sisällöntuottamisen arvioida olevan hyödyllistä ja siten tukevan työn merkityksellisyyttä.¹⁰⁷

Koronatilanteen aiheuttamat muutokset edellyttivät nopeaa reagointia toimintatapojen

¹⁰³ H3.

¹⁰⁴ kts. esim. Yle 2020.

¹⁰⁵ H7.

¹⁰⁶ H7.

¹⁰⁷ Martela & Riekkö 2018.

muutokseen. Esimerkiksi H4 kertoi, että tavanomaisesti joulun alla järjestetty *Kauneimmat joululaulut* -tapahtuma järjestettäisiin mahdollisesti haastatteluvuonna ulkona¹⁰⁸ ja kaksi informanttia kertoivat, että heidän työyhteisönsä päivitti aktiivisesti toivoa ylläpitävää, hengellistä sisältöä sosiaaliseen mediaan¹⁰⁹. Toivon ylläpitäminen vaikutti olevan yliopistopapeille itsestäänselvyys, ikään kuin rooli, jonka poikkeava tilanne asetti heidän vastuulleen. Teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta tätä roolia voidaan pohtia ammatti-identiteetin vaativan kompetenssin ja mahdollisesti myös itsensä toteuttamisen kautta.¹¹⁰ Näitä työnmuotoja sanoitettiin aineistossa positiivisesti, joten voidaan olettaa yliopistopappien kokevan työnsä olevan hyödyllistä. Mielenkiintoista on, että informanttien korona-ajan toimintaa pohtivissa puheenvuoroissa kuvattiin myös sitä, että jotkin uudenlaiset toimintamuodot jäisivät osaksi yliopistopappien työtapoja myös normaalioloihin palaamisen jälkeen¹¹¹.

Yliopistopappien työpanos ja sen merkitys ei ole kuitenkaan itsestään selvyys. Kaikki informantit kuvasivat kohdanneensa ainakin vähän epäilyksiä, ennakkoluuloja ja muita negatiivisia asenteita. Mikäli papille tarjoutui mahdollisuus perustella oman läsnäolonsa kampanjalla tai muuten osallistumisensa merkitystä, saattoi samalla tarjoutua mahdollisuus murtaa ennakkoluuloja.

Niin tota se on siis ymmärrettävää, et pappi ei oo millään ikinä missään olosuhteissa neutraali, niinkun et tunnistaa et toi on pappi toi ihminen, sitä ei voi vaatia, se ois kohtuutonta vaatia [neutraalia suhtautumista pappia kohtaan], mut silti se on... Kyllä varsinki ainaki ton nuorison osalta se on mun mielest ihan äärimmäisen tärkeetä semmonen jotenkin luonteva, se asenne. *Et aha toiki on täällä, en mä ihan ymmärrä miks se on täällä, mut tääl on paljo muitaki tyyppejä, joiden täällä olo on mulle hiukkasen epäselvää, miks ei toiki sit sais olla tässä.* Et siltä se musta niinku näyttää, henkilökunnast löytyy sit ehkä enemmän sellast, et ollaan ehkä lukittu oma asenne kirkkoon joksikin ja sitte, jos se on lukittu sinne negatiivisen puolelle, ni sitte voi olla sillain et ei oo ihan täysin positiivinen se asenne, mutta korkeakoulumaailma on siitä aika ihmeellinen ja ihana, et yleensä siitä ei seuraa niinku konfliktia vaa ehkä enemmän sellasta et ei oo ehkä ihan vakuuttunu, et ton ihmisen kuuluu täällä olla ja parhaimmassa tapauksessa oma ammattitaito on sen verran vakuuttava, et se ennakkoluulo siitä sulaa pois sitte, et ihminen oivaltaa, et okei kyl toiki näköjään jotain tietää ja osaa oman työnsä. Ja sit tietysti lähtökohta on, et me ei ollaa käännättämässä yhtään ketään yhtään minnekään. Että se, ku se niinku jossain kohtaa vakuuttuu, et toi ei heitä raamatunlauseita tai ryhdy kertoman miten tota pitäis löytää uusi hyvä tapa elää elämää, niin se helpottaa kans sitä, et se luottamus pääsee syntymään, et ihan positiivine on kyllä noin ensisijaisesti on suhtauduttu.-- Ja sit toinen ja valitettavasti surullisempi syy minkä takia henkilökunta ottaa yhteyttä, ni sitte jotain on tapahtunut. Et siinä kohtaa yleensä sitte pappeus ei ole huono asia vaan nähdään positiivisena asiana, että tiettyä rasittavuutta, että kirkko tulee paikalle, jos jossain on joku kriisi.¹¹²

¹⁰⁸ H4.

¹⁰⁹ H3.

¹¹⁰ Martela & Pessi 2018, Martela & Riekkö 2018.

¹¹¹ H6, H7.

¹¹² H5.

Yliopistokontekstissa henkilökunta vaikuttaa suhtautuvan opiskelijoita varautuneemmin papin läsnäoloon. Toisaalta tässä voi olla myös kampuskohtaisia eroja. Esimerkiksi yliopistopapin esittäytyessä uusille luonnontieteiden opiskelijoille, saatetaan häneen suhtautua erityisen varautuneesti. Yksi informantti kertoi, että useammin juuri luonnontieteiden opiskelijat olettavat hänen kieltävän evoluutioteorian tai uskovan maailman luomiseen seitsemässä päivässä.¹¹³

Informantit kuvasivat suppeasti, millaisissa tilanteissa heidän läsnäoloonsa on henkilökunnan puolesta suhtauduttu epäilevästi. Oletettavasti kyseessä on ollut yhteistyötä vaativia asioita. Eräs informantti kuvasi, että hänellä on kokemusta yhdestä yliopiston henkilökuntaan kuuluvasta henkilöstä, joka ei ole ikinä edes tervehtinyt käytävällä vastaan tulevaa pappia.¹¹⁴ Toinen informantti puolestaan kertoi, että hänen on pitänyt muistuttaa yhteistyösopimuksesta seurakuntayhtymän ja yliopiston välillä, painottaen, että hänellä on sopimuksen mukaan oikeus olla erilaisissa tapahtumissa ja toiminnoissa mukana.¹¹⁵ Työn merkityksellisyyden tarkastelun kannalta merkittävää on subjektiivinen kokemus työn merkityksellisyydestä. Vaikka yliopistopappi kokisi työnsä merkityksellisesti, ei esimerkiksi Martelan merkityksellisyyden teorian puitteissa voida puhua todellisesta merkityksellisyydestä, ellei merkityksellisyyttä tunnisteta objektiivisesti.¹¹⁶ Toisaalta yksittäisen yliopiston henkilökunnan jäsenen näkemys yliopistopappien työstä merkityksettömänä ei riitä tekemään työstä merkityksetöntä, onhan tässäkin kyseessä subjektiivisesta näkemyksestä.

Yllä olevasta lainauksesta käy mielenkiintoisella tavalla ilmi, että vaikka kaikki yliopiston henkilökunnan jäsenet eivät tunnista yliopistopappien työpanosta arkoissa, rutiinitoimissa niin kriisien keskellä pappien ammattitaitoon luotetaan. Ehkä papit assosioidaan ensisijaisesti vaikeuksien ja eksistentiaalisten kysymysten keskellä toimijoiksi. Tätä väitettä tukisi se, että useammassa haastattelussa kuvattiin henkilökunnan ottavan yliopistopappeihin yhteyttä erityisesti tilanteissa, joissa yhteisöä oli kohdannut jokin kriisi, kuten opiskelijan itsemurha¹¹⁷.

-- ihmisten uskonnollinen tausta voi olla hyvin laaja-alainen, et ei se ollenkaa, et jos papin kans tullaan puhumaan, ni ei se välttämättä tarkota, et itse on kristitty, et se voi olla et on joku muu vakaumus tai on uskonnoton, et ei niinku sillai koe tarpeelliseksi koe asemoitua uskonnon kautta ollenkaan. Mut sit jännästi on niin, et välillä tulee ihan ateistisella vakaumuksella olevia, jotka yleensä kertoo sen heti, mutta silti kuitenkin luottaa sitte siihen, että osaaminen niinku riittää siihen tukemiseen. Se on musta aina valtavan suuri jotenki

¹¹³ H6.

¹¹⁴ H3.

¹¹⁵ H4.

¹¹⁶ Martela 2018.

¹¹⁷ H3.

semmonen kunnian osoitus, että *en oo yhtään sinun kanssasi samaa mieltä, mutta tulen silti kanssasi puhumaan koska se ei ole tässä olennaista, vaan se mun hätä*.¹¹⁸

Yllä oleva lainaus kiteyttää nähdäkseni ideaalin suhtautumisen yliopistopappeihin; vakaumuksen ohi voidaan nähdä ammattitaito. On väärinkäsitys ajatella kaikkien yliopistopappeihin yhteyttä ottavien olevan kristittyjä tai edes olevan hengellisiä. Yllä oleva informantti kuvaa ammattitaitonsa arvostuksen tuntevan kunnianosoitukselta. Teoreettisesta viitekehyksestä katsottuna tällainen kokemus rakentaa ammatti-identiteettiä ja onnistunut kohtaaminen tukee minäpystyvyyden tunnetta.¹¹⁹ Aiemman tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että yliopistopappien työn merkitystä arvioidessa keskeistä on yliopistopappien kyky kohdata ihmisiä tasapuolisesti uskonnosta tai katsomuksesta riippumatta.¹²⁰ Toisaalta kyky kohdata eri tavoin ajattelevia ihmisiä on myös ammattitaitokysymys.¹²¹ Yliopistopappien ammattitaidosta muistuttaminen ja näkyvyys kampuksella mahdollistavat sen, että heidän osaamisestaan tiedetään ja sen, että heihin otetaan yhteyttä matalalla kynnyksellä taustasta riippumatta. Samasta teemasta puhutaan myös seuraavassa lainauksessa.

En mä ole ikinä kysynyt uskontokohtia, enkä tuu ikinä kysymään sitä. Et kuuluuko ihminen kirkkoon vai ei ja mihin uskontoon hän kuuluu. Mun tehtävä on palvella spiritualiteetin alueella, jos ajatellaan kirkollista kielenkäyttöä. Yliopistoyhteistyössä meillä oli vielä silloin tämmöne *face to face* orientaatiotilanne, jossa oli yli 300 ihmistä, jossa mä esittelin itteni ja muiden hyvinvointitoimijoiden kanssa, sit sieltä tuli jälkeinpäin sellanen henkilö, joka sanoi, että hän on just muuttanut paikkakunnalle ja hänen pitäisi löytää hänen hengellinen yhteisönsä, mä sanoin, et mä tunne aika paljon ihmisiä, et mikä se on, se on toi wicca-yhteisö. No mä etsin hänelle wiccalaisen ja en ole vielä siitä potkuja saanut. Mutta myöhemmin kävi ilmi, että hän löysi yhteisönsä ja hän oli tyytyväinen. Että tota spiritualiteetti -mä oon sitä jonkun verran tutkinut- on laaja alue, et ei myöskään hengellisissä keskusteluissa, en mä rupee kattoo, et onko tää mun alue.¹²²

Oppilaitospappien ennakkoluuloton suhtautuminen on mielestäni toiminnan elinehto. Mikäli oppilaitospapit kuuluttaisivat palvelevansa vain kristittyjä tai vain uskovia, olisi heidän asiakaskuntansa huomattavasti pienempi. Avoin suhtautuminen kaikenlaisiin katsomuksiin ja vakaumuksiin voi myös edistää positiivisemmän kirkkokuvan kehitystä. Kuten taustaa esitellessäni totesin, kuuluu oppilaitospappien ammattitaitoon erilaisten vakaumusten ymmärtäminen ja kunnioittava kohtaaminen¹²³. Nähdäkseni yllä oleva lainaus kuvaa juuri sitä käytännössä. Lainauksessa se, että yliopistopappi osasi vastata erilaista vakaumusta edustavan henkilön tarpeisiin mahdollisti taas yhden kohtaamisen ja potentiaalisesti tuki tämän juuri paikkakunnalle muuttaneen henkilön kotiutumista ja sitä kautta hänen hyvinvointiaan.

¹¹⁸ H5.

¹¹⁹ Hirsch 2012.

¹²⁰ James & Benson 2014, Juntunen & Valtonen 2014.

¹²¹ Hirsch 2012.

¹²² H1

¹²³ Oppilaitosyhteistyön tehtävä ja visio (s. a.).

Hyvinvoinnin tukemisella on siis monenlaisia puolia.

Yhteenvetona voidaan todeta, että yliopistopappien tekemästä työstä on teorian valossa löydettävissä useita erilaisia työn merkityksellisyyden kokemusta tukevia teemoja. Yliopistopappien työ on vahvasti omaehtoista¹²⁴. Työtä tehdään omalla persoonalla ja kontaktit niin muihin hyvinvointitoimijoihin kuin myös henkilökuntaan ja opiskelijoihin luodaan itsenäisesti. Vaikka näiden kontaktien luominen on ulkopuolelta saneltua siinä mielessä, että se kuuluu työnkuvan hoitamiseen, havaitsen tässä kuitenkin omaehtoisuutta. Oletusarvona pidän sitä, ettei yliopistopapin tehtävään hakeuduttaisi, ellei tällainen toimintatapa tuntuisi mielekkäältä. Toisaalta voidaan olettaa, että mikäli informanttini kokisivat tällaisen työn edellyttämän omaehtoisen toimintatavan epämiellyttäväksi, olisivat he raportoineet siitä. Itsemääräämisteorian¹²⁵ valossa yliopistopappien työn voidaan todeta tukevan perustarpeiden toteutumista. Yliopistopappien työssä yhdistyy omaehtoisuus, omien taitojen soveltamisesta kielivä kyvykkyys ja yhteisöllisyyden kokeminen toimintaympäristön sijaitessa yliopistoyhteisön parissa. Martelan ja Pessin merkityksellisyyden kolmijakoisuuden teemat toteutuvat yliopistopappien työssä.¹²⁶ Työ ei rajaudu hyödyttämään tai rakentamaan merkityksiä yliopistopapeille itselleen, vaan merkittävä osa työtä on muiden hyvinvoinnin edistäminen. Työnkuvaan ja työtehtäviin liitetään myös subjektiivisia merkityksellisyyden kokemuksia sekä mahdollisuuksia toteuttaa itseään.

4.2 Yliopistoissa tehtävän kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyys yliopistopapeille

Aineistoista on löydettävissä myös monipuolisesti merkityksiä työntekijöille.

Henkilökohtaisissa merkityksissä korostuivat kutsumus, käsitys missiosta, oma teologia, identiteetti ja työn tarjoamat mahdollisuudet elää työyhteisön keskellä.

Mut kyl se muodostuu aika vahvasti niinku siitä hengellisest identiteetist pastorina ja siitä niinku et, mut on myös kutsuttu tähän tehtäviin ja tykkäsin tai en, ni tää on nyt mun lauma minkä kanssa elän ja, jota Jeesus kutsuu mua rakastamaan ja jonka puolesta Jeesus kutsuu mua antamaan itseni. Okei ei nyt sillee, et mä teen niin paljo töitä, et mä päädyn jonnekki uupumussaikulle, mut silleen, et mä teen oikeesti parhaani tän lauman puolesta ja niin. Joo. Et mä uskon, et jokainen kristitty on kutsuttu rakastaa tää maailma Jeesukselle, et tää, sit

¹²⁴ Martela & Riekkö 2018.

¹²⁵ Ryan & Deci 2017.

¹²⁶ Martela & Pessi 2018.

tavallaa tää oma tehtävä jossai määrin on sitä, mut se on myöski tietyl taval sitä ohjaamista ja näin.¹²⁷

Identiteettiä informantit sanoittivat nimenomaan pappeuden kautta. Vastauksissa korostui myös ajatus kutsumuksesta sekä ehkä jopa nykyisen aseman tuomasta velvoitteesta huolehtia oppilaitoksensa oppilaista. Velvoitetta ei kuitenkaan sanoiteta negatiivisia tunteita välttämättä tuovana, vaan kuten yllä olevassa lainauksessa informantti toteaa Jeesuksen kutsuvan häntä palvelemaan tässä tehtävässä. Martelan ja Pessin sekä Hirschin tutkimusten mukaan kutsumus on merkittävässä osassa työn subjektiivisen merkityksellisyyden arviointia.

Kutsumuskokemuksen on havaittu lisäävän työhön sitoutumista ja tukevan muiden työn merkityksellisyyden osa-alueiden, kuten minäpystyvyyden ja ammatti-identiteetin toteutumista.¹²⁸

Kutsumukseen liitettiin muualla aineistossa myös johdatus¹²⁹. Johdatuksen ajateltiin liittyvän jo siihen, että informantti oli päätenyt opiskelemaan teologiaa. Esimerkiksi johdatusta alanvalinnassa kuvattiin näin: *Mä satuin pääsee sinne [teologiseen] ensimmäisenä, et mä liittäisin kutsumukseen sanan johdatus, tälle teologisen termin.*¹³⁰ Johdatus jäsentää edellisen lainauksen informantin näkemystä siitä, miten hän on päätenyt alalle ja nykyiseen tehtäväänsä. Johdatus linkittyy Martelan ja Pessin teorian kuvaamaan merkityksen kokemukseen¹³¹ sekä Juntusen ja Valtosen havaitsemiin oppilaitospapin identiteetin osa-alueisiin¹³². Työn mahdollistaman kiinnostuksenkohteisiin keskittymisen nähtiin myös rakentavan identiteettiä.

Tää tämmönen yhteiskunnallisuus ja kansainväliset kysymykset, ni ne on myös vahvasti osa mun identiteettiä ja mä huomaan, et ne on läsnä tässä mun työssä yliopistolla. Yliopistomaailma ja opiskelu ylipäättänsä vahvasti jäsentää mun identiteettiä, et mä oon kiinnostunu, mä oon utelias monenlaisist asioista ja tehä tää mun työ lahjakkaiden opiskelijoiden ja tutkijoiden parissa mahdollistaa olla sitte tutkimuksen kärjessä ja vähä seurata, mitä ainaki [paikkakunta] tutkimus pitää sisällään hyvin laaja-alaisesti ja kansainvälisesti ja myös siinä mielessä, et sil tutkimuksella on konkreettista merkitystä - näköalapaikka monella tapaa. Voin olla kiitollinen, että pitkää oon saanu tätä työtä tehdä.¹³³

Edellisessä lainauksessa informantti kuvaa mahdollisuuden tarkastella yliopistoa tiedeyhteisönä ja uuden tieteen kehtona rakentavan hänen identiteettiään. Kyseinen informantti linkitti tämän kiitollisuuden työpaikkansa sijainnista myös joihinkin muihin puheenvuoroihinsa. Onkin mielenkiintoista pohtia mitä kaikkea muuta tähän kiitollisuuteen

¹²⁷ H4.

¹²⁸ Hirschi 2012.

¹²⁹ H1, H5, H7.

¹³⁰ H1.

¹³¹ Martela & Pessi 2018.

¹³² Juntunen & Valtonen 2013.

liittyy. Akateemiseen kontekstiin liittyen hän kertoi muualla haastattelussa olevansa kiitollinen mahdollisuudesta esimerkiksi seurata eri alojen luentoja ja tieteellistä keskustelua, minkä voidaan nähdä liittyvän itsensä toteuttamiseen¹³⁴. Lisäksi hän kuvasi työpaikkaansa eräänlaiseksi aitiopaikaksi niin kirkon ja hengellisyyden muutoksen kuin yliopistokulttuurinkin kehityksen seuraamiseen. Kiitollisuus voi myös liittyä esimerkiksi siihen, ettei pitkien työurien tekeminen saman tehtävän parissa tai edes samassa työpaikassa ole enää automaatio, tai edes yleistä. Informantti liittikin mahdollisesti kiitollisuuteen tällaisia jatkuvuuteen liittyviä teemoja. Jatkuvuudesta puhuu hieman eri sanoilla myös toinen informantti seuraavassa lainauksessa.

Eli tota oon kyllä tykänny tästä työstä, että tosiaan sillon kyllähän mä hain muutamaan kertaan jotakin muita hommia, mutta sitte tosiaan totesin, että kyllä tämä on niin mukava työ, että ei tästä ihan mihin tahansa hommiin viitti vaihtaa, että tosi mielenkiintosta ja mielekästä ennen kaikkea. Saa olla niinku ajattelevien ja kriittisten ja aktiivisten ihmisten parissa, ni se on kyllä tosi tosi mukava. -- ni se on kyllä hyvää palautetta siitä, että työllä on merkitystä ja että oikeesti voi auttaa muita. Ni kyl se tosiaan auttaa jaksamaan kovastikin. Se mitä mä tossa ihan alussakin sanoin, että kun saa semmosta työtä tehdä, josta oppii myös itse, saa myös itse sieltä työn kautta ja asiakkaiden kautta, että kun nuoret ihmiset kyseenalaistaa ja sanoo vastaan ja ei niele kaikkia purematta, ni se haastaa myös itseä ja se on tosi mukavaa. Ja tota sillai palkitsevaa, seki auttaa jaksamaan, et siitä työstä saa myös itte jotain. Se on kans tosi mukavaa, että ei tuu pelkästää rahapalkkaa, vaa tulee myös muunlaista palkkaa siitä työstä, ni se kyllä auttaa jaksamaan.¹³⁵

Edelliseen tehtävään palaaminen muiden työtehtävien kokeilemisen jälkeen indikoi viihtymistä töissä. Informantti kuvaa työn mielekkyyden rakentuvan yksinkertaisesti työn mukavuudesta, kriittisten ihmisten kohtaamisesta, positiivisista haasteista, mahdollisuudesta auttaa sekä saada itsekkin jotain työltä. Edellä mainitun tulkitsein tarkoittavan sitä, että työ ei vain kuluta ja vie, vaan yksilö saa energiaa ja jaksamista myös työstä. Lisäksi työllä nähdään olevan konkreettista vaikutusta¹³⁶. Työn tekeminen tai tekemättä jättäminen siis näkyy käytännössä. Esimerkiksi Martelan omassa merkityksellisyyttä tarkastelevassa katsauksessa hän totesi tällaisen mahdollisuuden havaita konkreettisia vaikutuksia tukevan ja rakentavan merkityksellisyyden kokemista.

[Kysymys motivaatiosta työtä kohtaan] No motivoitunut, että musta tuntuu, et tää on tärkeä. – mut toisaalta välillä on vähä ristiriitaset tunteet sen kanssa, et välillä tuntee sellasia riittämättömyyden tunteita ja sitä kautta täytyy rajata, et mitä tekee ja mihin panostaa ja sit tietty oman kompetenssin kanssa, et eihän niinku kirkon työhön valmistunut tai kirkon tai kirkossa työskennelly henkilö ole voinu liikaa saada jonkinlaista suoraa koulutusta tähän. Et

¹³³ H7.

¹³⁴ Martela & Pessi 2018.

¹³⁵ H3.

¹³⁶ Martela & Pessi 2018.

välillä sitä miettii, et oispa niinku enemmän annettavaa, mutta välillä tosiaan ristiriitanen, mut enimmäkseen hyvin positiivinen.¹³⁷

Kokemus työn tärkeydestä on keskeinen osa työn merkityksellisyyden tarkastelua. Informantin kuvaus *tuntuu, et tää on tärkeätä* indikoi kokonaisvaltaista kokemusta tärkeydestä¹³⁸, ei niinkään tietyn osa-alueen painottamista. Toisaalta tärkeyden vastapainona informantti kuvaa työn aiheuttamaa riittämättömyyden tunnetta. Myös Airaksinen havaitsi omassa tutkielmassaan oppilaitospappien kokevan työn moninaisuuden vuoksi riittämättömyyttä.¹³⁹

Papit kuuluvat työajattoman työn piiriin, joten yllä olevan lainauksen informantilla, kuten muillakin alan työn tekijöillä on omalla vastuullaan huolehtia työn rajaamisesta ja rajauksen vaikutuksesta jaksamiseen. Lisäksi informantti kuvaa, ettei kirkollinen koulutus täysin valmista työn edellytyksiin. Pitäisikö tämä tulkita niin, että oppilaitostyötä tekeviä pitäisi kouluttaa nykyistä enemmän tai koulutuksen pitäisi olla suoritettuna ennen oppilaitoskontekstiin siirtymistä? Myös seuraavassa lainauksessa kuvataan työtä positiivisessa, mutta myös kuormittavassa valossa.

Mä oon siis aivan innoissani mun työstä. Joo. Ömm joo mul on aivan paras työ. Ja jotenki sillee tokiki tää on siis tosi rankkaa, niinku henkisesti ja välillä fyysisestiki, koska no joo, mä oon ite persoonaltani sillee, mä en oo sillee ekstroventti ja vaikka ei ehkä uskois tota lausetta, ni mä myöski, mul on sellasii hetkii, et mä väsyn tosi paljon ihmisten seurasta ja tarviin paljon itsenäistä palautumista – mun mielest mul on tosi kiinnostava ja haastava työ ja tota motivoiva ja tota kyllä tässä pääsee tekemään hyvin monenlaisia asioita ja mä en olin ikinä uskonu, et musta tulee sielunhoitaja [naurua].¹⁴⁰

Innostus työtä kohtaan indikoi motivaatiota ja jaksamista. Innostus voi kuitenkin muodostua hyvin monenlaisista taustasyistä, kuten tyytyväisyydestä koulutusta vastaavaan työhön, kokemukseen työn mielekkyydestä, sopivasta haastavuuden tasosta tai jostakin muusta tekijästä.¹⁴¹ Yllä olevassa tapauksessa into työtä kohtaan näyttää muodostuvan kiinnostuksesta työalaa kohtaan, työn haastavuudesta, työn motivoivuudesta sekä mahdollisuudesta tehdä monipuolisesti erilaisia asioita työnkuvan puitteissa. Informantti kuvaa työtä kuitenkin myös sekä fyysisesti että psyykkisesti kuormittavaksi. Sosiaalinen kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa näyttelee kirkon oppilaitostyössä isoa roolia, mikä voi persoonallisuudesta riippuen kuormittaa yksilöitä eri tavoin. Sama informantti jatkaa työn merkityksellisyydestä alla.

¹³⁷ H2.

¹³⁸ Martela 2017, Martela & Pessi 2018.

¹³⁹ Airaksinen 2014.

¹⁴⁰ H4.

¹⁴¹ Ryan & Deci 2017.

--ihmiset itsessään on se, minkä takii tää on kiinnostavaa. Mut toisaalta myöski, että kyllä mä uskon tosi vahvasti siihen, että Jumala haluaa, et joku ihminen pelastuu ja tavallaa hän on jättänyt meille mission, viedä sitä evankeliumii eteenpäin niinku sanoin, mut ehkä jos niitä tekoja ei oo tai sitä rakkautta, ni se puhe on täysin turhaa. Ja sitte ehkä semmonen niinku tiedollinen ja sisäinen motivaatio, et mä uskon, et tosi monil ihmisil on vääristynyt kuva kristinuskosta – mä jotenki ajattelen, et minä täällä ja sit toisaalta joku kristitty paikallaan tekee semmost Jeesuksen imagotyötä, et tavallaan voi myös olla murtamas semmosii vääränlaisii ennakkoluuloja tai jotenki oletuksia, tai näin.¹⁴²

Vaikka aiemmin informantti kuvasi työn sosiaalisuuden kuormittavan, kokee hän silti nimenomaan toisten ihmisten tekemän työstä kiinnostavaa. Sosiaalinen kohtaamistyö voi siis aineiston mukaan samanaikaisesti kuormittaa ja tukea merkityksellisyyden kokemusta. Lisäksi informantti käyttää teologista kieltä kuvaamaan ajatuksiaan missiosta ja Jumalan pelastussuunnitelmasta sekä omasta roolistaan ihmisenä evankeliumin levittäjänä. Hänen sanat *jos tekoja ei oo tai sitä rakkautta, ni se puhe on täysin turhaa* kuvaa hänen käsitystään mission elämisestä todeksi (lähimmäisen)rakkauden tekoina. Konkreettiset kristillisestä ajatusmaailmasta nousevat teot puolestaan omalla tavallaan edistävät suuren yleisön positiivisia ajatuksia kristityistä. Käytännön toiminta nähdään myös yhtenä ratkaisuna ennakkoluulojen murtamiseksi. Informantin työn mahdollistama vakaumuksen kanssa linjassa oleva toiminta tukee Martelan ja Pessin kuvaaman teorian mukaista työn merkityksellisyyttä.¹⁴³

--mutta että tämä kirkollinen komponentti ja tämän tyyppinen juttu on kyllä sen jaksamisen kannalta tärkeä. Itelle on hengelliset kysymykset tärkeitä ja mielekkäitä oman elämän kannalta henkilökohtaisesti, niin tuota ja ku niissäki asioissa oppii asiakkailta ja henkilöiltä ja myös tämä jumalanpalveluskuvio, mitä mä vedän englanniksi, niin se on niinku semmonen juttu, mikä pitää minut siinä niinkun virkeänä ja että jotenkin niinkun kytköksissä.¹⁴⁴

Kuten yllä olevasta lainauksesta käy ilmi, sanoitettiin työn kontekstia kirkon työnä merkityksellisenä. Merkityksiä löydetään jumalanpalveluselämän toteuttamisesta, jota informantti kuvaa virkeänä pitävänä ja kytköksiä tarjoavana. Kytköksellä saatetaan viitata laajemmin jumalanpalveluksessa koettuun yhteyteen, ammatin harjoittamiseen tai aiemmin haastattelussa kuvattuun aktiiviseen englanninkieliseen jumalanpalvelustoimintaan kuulumisena. *Kirkollinen komponentti*, kuten informantti kuvaa, tarkoittaa useampaa osa-aluetta. Ilmiselvää on, että sillä viitataan työntekijöiden rooliin evankelis-luterilaisen kirkon vihittyinä pappeina ja toisaalta siihen, että kirkko on yliopistopappien työnantajana. Tämä on toisaalta kaksipiippuinen asia. Kuten edellisen kappaleen viimeisessä lainauksessa informantti H1 kuvasi, eivät yliopistopapit kysele ihmisten vakaumuksen perään. Toisaalta kuitenkin työtä tehdään vahvasti kristillisestä kontekstista käsin ja voidaan olettaa, että yliopistopapeilla

¹⁴² H4.

¹⁴³ Martela & Pessi 2018.

on oma vahva kristillinen vakaumus. Aineistosta saa sellaisen kuvan, että vaikka yliopistopapit pyrkivät palvelemaan kaikkia, vakaumuksesta ja katsomuksesta riippumatta, työssä toisaalta näkyy vahvasti kristillinen asiantuntijuus ja konteksti. Tämä havainto on samansuuntainen Isossa-Britanniassa tehdyn chaplaineja koskevan tutkimuksen kanssa.¹⁴⁵ Toisaalta kuitenkin erityisen kristillisesti orientoitunutta puolta ehkä joissain kohtiin pyritään tietoisesti jättämään sanoittamatta. Ymmärrys yliopistopapin merkityksestä yhteisön jäsenenä, jollakin tapaa kaikkien halukkaiden kanssa vierellä kulkijana, näkyy esimerkiksi seuraavassa lainauksessa.

Ni mä ajattelen, että tota mut on niinku kutsuttu kirkon työntekijänä elämään sitä arkea niissä yhteisöissä, joiden pappina mä palvelen ja et sil on oma itseisarvonsa, et siellä missä ihmiset ovat on myös kirkon työntekijä. Ja et se itseisarvo on, se perustuu sille ajatukselle, et mut pappina on kutsuttu palvelemaan ja se tota palveleminen on jotain sellasta, mitä mä en voi tehdä jos mä en oo siellä, missä on niitä ihmisiä, joita mä oon kutsuttu palvelemaan, elikkä mä en voi jäädä jonnekki odottamaan *että tule tänne niin minä palvelen sinua*, vaan mut on kutsuttu nimenomaan niinkun aktiivisesti tarjoamaan sitä palvelua ihmisille. Ja mä ajattelen, että jos mennään teologian ja niinku mission ajatuksen puolelle, ni siin on se ajatus, että siinä mun työssä näkyy kristuksen -kuulostaa ehkä vähän rohkealta sanoo kristuksen läsnäolo-, mut mä ajattelen, et näkyy se kuka mut on lähettäny ja se ehkä jollain pienellä osallansa on tuomassa ihmisille sellasta ajatusta, et pitäskö mun miettiä vähän tarkemmin omaa suhdettani maailmaan ja Jumalaan.¹⁴⁶

Yllä olevassa lainauksessa yhdistyvät ajatus kutsumuksesta, pappeudesta, ja palvelemisesta. Palvelemisella viitataan tässä toimintaan toisten, etenkin yliopiston opiskelijoiden ja henkilökunnan, hyväksi. Toisten palveleminen edistää kokemusta työn hyödyllisyydestä¹⁴⁷ sekä laajemmasta tarkoituksesta¹⁴⁸ Kuten informantti sanoo, on palveleminen aktiivista toimimista. Vaikka esimerkiksi ennalta määrätyille avoimen vastaanoton päivystyksille on aikansa ja paikkansa, näyttää merkittävä osa työtä olevan aktiivista yhteyteen hakeutumista; kuulumisten kyselyä, suurista linjoista perillä pysymistä ja läsnäoloa mitä erilaisimmissa tapahtumissa ja toiminnoissa. Lisäksi informantti kuvaa toiminnan sisältävän Kristuksen läsnäolon ja lähetyskäskyn. Samassa hän pohtii sitä, miten lähetyskäsky konkretisoituu; näkyykö se yksinkertaisesti oppilaitospapin läsnäolossa? Käytännön yliopistopapin työstä jatkaa seuraavan lainauksen informantti.

Muutenki koin olevani enemmän semmonen syntisten ku hurskaiden pappi – [kysymys työnkuvasta] No kaikkein lyhimmillään, jos hissimatka on vaa se yks väli, ni mä sanon, et mun työtä on rakastaa. Eli mä ajattelen, et se on sitä niinku risti kuvaa; ylhäältä alaspäin Jumala rakastaa meitä ja sitte se poikkipuu on se, et meidän tehtävä on välittää sitä rakkautta

¹⁴⁴ H3.

¹⁴⁵ Aune et al. 2019.

¹⁴⁶ H5.

¹⁴⁷ Martela & Riekkä 2018.

¹⁴⁸ Martela & Pessi 2018.

eteenpäin. Ni sitä mä niinku ajattelen et tää työ on. Ja saa millon mitäki muotoja, että nii, mutta se on niinku tällalailla mun ajatus, et mitä tää on niinku tällasella abstraktilla tasolla.¹⁴⁹

Tässä lainauksessa informantti kuvaa olevansa enemmän syntisten kuin hurskaiden pappi. Tällä hän viittaa yliopistokontekstiin verrattuna aiempaan työkokemukseen perinteisen seurakuntatyön parissa. Perinteisessä seurakuntatyössä tavoitettavat ihmiset monesti tulevat vapaasta tahdosta kirkon ylläpitämiin tiloihin tai koordinoimiin tapahtumiin. Oppilaitospapit ja laajemmin erityistyötä tekevät papit kuitenkin ovat liikkuneet kirkon seinien ulkopuolelle erilaisten yhteisöjen pariin. Se, että kirkon työntekijä on jalkautunut jonnekin, ei tarkoita, että kaikki kyseisen yhteisön ihmiset ensinnäkään tietäisivät tästä läsnäolosta tai suhtautuisivat siihen positiivisesti. Samoin kuin edellisessä lainauksessa, tässäkin yhdistyy ajatus siitä, että oppilaitostyössä mahdollistuu erilainen vierellä kulkeminen, kuin perinteisessä seurakuntatyössä. Tähän voi olla monia syitä. Laajemmin haastatteluaineiston pohjalta näyttää kuitenkin siltä, että oppilaitospappien työnkuvan vapaus on keskeisessä roolissa. Haastattelemistani yliopistopapeista viisi ei ollut mukana toimituskierroissa ja heidän työaikansa oli lähellä perinteistä virka-aikaa. Se, ettei yliopistopapeilla ole paljoa toistuvia työtehtäviä mahdollistaa kalenterin pitämisen avoimempaa ja kattavasti erilaisiin tapahtumiin osallistumisen. Täten yliopistopapeilla on esimerkiksi normaalioloissa mahdollista viettää aikaa kahvihuoneessa tai käytävillä opiskelijoiden ja henkilökunnan kanssa keskustellen. Nähdäkseni kiireetön, vapaamuotoinen kohtaaminen on merkittävä osa yliopistopappien kuvaamaa palvelutehtävän toteuttamista.

Edellinen lainauksen informantti kuvaa työtään rakastamiseksi, lähimmäisen rakkauden toteuttamiseksi maailmassa. Tähän liitetään myös teologinen näkemys rististä kuvainnollisena rakkauden toteutumisen tapana; ristin pystyviiva kuvaa Jumalan rakkautta ihmisiä kohtaan ja vaakaviivalla puolestaan tarkoitetaan maailmassa edistettävää rakkautta, toisten rakastamista. Tämä rakkaus voi tarkoittaa monia asioita, tilanteesta, ajasta ja paikasta riippuen, mutta oletettavasti se on jonkinlaista toimintaa toisten hyväksi.

Yhteenvetona voidaan todeta, että yliopistopapit kokevat työnsä henkilökohtaisesti merkitykselliseksi. Työhön liitetään positiivisia adjektiiveja ja osa informanteista korostaa vahvaa motivaatiota työtä kohtaan. Informantit kuvaavat olevansa motivoituneita ja sitoutuneita työhön. Motivaation taustalla vaikuttaa monenlaisia tekijöitä, kuten kokemus kutsumuksesta, mahdollisuus auttaa ja palvella sekä teologinen orientaatio. Teoreettisen viitekehyksen pohjalta yliopistopappien voidaan todeta kokevan työn sitoutumisen arvoiseksi.

¹⁴⁹ H6.

Aineistossani ei juurikaan noussut esiin heikkoa sitoutumista työhön. Vaikka informantti olisi hetkellisesti jättänyt yliopistopapin tehtävän, palasi hän takaisin.¹⁵⁰ Tässä kohtaa havaintoni eroavat Airaksisen tutkielmasta, jonka mukaan haastatellut oppilaitospapit eivät olleet sitoutuneita työhönsä.¹⁵¹

4.3 Yliopistoissa tehtävän kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksellisyys kirkolle

Haastatteluistani nousi myös hieman yllättäen erilaisia kokonaiskirkkoa koskevia merkityksiä. Useammassa puheenvuorossa informantit rivien välistä kritisoivat yleiskirkollista toimintamallia. Seuraavissa lainauksissa korostuukin ajatus siitä, että yleiskirkon olisi monessa kohtaa hyvä katsoa kirkon selektiiviyden suuntaan ja ottaa mallia toimintamallista, jossa yleisön ei automaattisesti oleteta kuuluvan kirkkoon tai edes mieltävänsä itseään hengelliseksi. Informanttieni välittämä sanoma saakin tukea esimerkiksi tuoreesta Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisusta *Uskonto arjessa ja juhlassa: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016-2019*. Edellä mainitsemani julkaisu vahvistaa saman, mitä aiemmat tutkimukset; institutionaaliin uskontokuntiin kuuluminen on vähenemässä, mutta hengellisyyden ei voida todeta vähentyvän. Yleiskirkon mahdollisella toimintakulttuurin muutoksella voisi siis hyvinkin olla vaikutusta kirkon tulevaisuuteen.¹⁵²

Useat informantit sanoittivat omaa ammattitaitoaan ja työkenttää kirkon kannalta positiivisesti. Esimerkiksi alla olevassa lainauksessa informantti kuvaa oppilaitostyön erityisiä painotuksia ja pohtii niiden soveltamismahdollisuuksia kokonaiskirkon työssä.

Mä ajattelen, että oppilaitostyöllä on itseasiassa valtavan paljon annettavaa seurakuntatyöhön, koska seurakuntatyö edelleenkin vaikkakin on muuttumassa ja muuttunut, niin edelleenkin on pikkusen jämähtänyt siihen ajatukseen, et ihmiset tulee meille niinku automaattisesti, mikä ei pidä paikkaansa. Eliikä se palvelun näkökulma se, et me mennään [inaudible] sinne missä ollaan, että mun mielestä se seurakuntatyöhön pitäis kuuluu paljon enemmissä määrin se et ollaan siinä yhteisössä, mis mäki esimerkiks asun [paikka] ja oon nyt [paikka uudestaan] tällä hetkelläkin, niin pienemmällä paikkakunnalla se voi tarkoittaa hirmu monenlaisia asioihin mukaan menemistä ja et se, et ajattelee et kirkko on instituutio, johon ihmiset automaattisesti kuuluu ni sehän on murtunu ja murtumassa hyvää vauhtia, et ei tää automaatio ei enää jatku. Ja silloin meidän tehtävä on aidosti niinku näyttää se, mitä lisäarvoa seurakunnalla vois olla lisää antaa siihen sen yhteisön toimintaan, joka siinä ympärillä on. Ja meillä on paljo annettavaa, meillä on paljo osaamista--.¹⁵³

Yllä olevan lainauksen informantti kuvaa seurakuntatyötä hieman jämähtäneenä ja näkee selektiiviyden aloilla olevan annettavaa yleiskirkolle. Informantti perustelee jämähtäneisyyttä

¹⁵⁰ H3.

¹⁵¹ Airaksinen 2014.

¹⁵² Ketola 2020a, Ketola 2020b.

¹⁵³ H5.

oletuksella, että kirkkoon kuuluminen olisi automaatio ja että yhteyttä etsivät hakeutuisivat itse kirkon yhteyteen. Oppilaitostyössä tällaisia oletuksia ei ole, mikä näkyy työotteessa. Yhteyttä pyritään rakentamaan työntekijävetoisesti, eikä ihmisten vakaumuksesta tehdä oletuksia. Informantti näkee kirkon kannalta tärkeänä, että kirkon työn antama lisäarvo pyritään tekemään mahdollisimman näkyväksi. Käytännössä tämä tarkoittaa juuri aktiivista läsnäoloa paikallisyhteisöjen elämässä sekä aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Informantti puhuu *meistä*, jonka ymmärrän viittaavan kollektiivisesti kirkon työntekijöihin ja tässä kontekstissa tarkoittavan sitä, että kirkolla on paljon annettavaa. Samasta teemasta jatkaa toinen informantti alla olevassa lainauksessa.

--mun mielestä on hienoo, et kirkon työntekijä voi olla läsnä tällasessa niinku organisaation sisällä jossakin yhteiskunnan instituutiossa ja et sil on jopa jonkinlainen tunnustettu paikka ja se on nivoutunu osaksi sitä organisaation toimintamallia, ni se on mun mielestä tärkeätä ja tähän tulis pyrkiä eri organisaatioihin aatellen kirkon työtä ja sen kehittämistä. Et siis semmosen niinku näkyvyyden kannalta ja se, että kirkko voi olla jonkin tämmösen työntekijän kautta lisänä eri paikoissa ja edistämässä niinku keskustelua tai ainaki kohtaamisessa niitä kysymyksiä, joita siel reaalielämästä nousee, ni tämmönen kohtaaminen on mun mielestä aivan ensiarvoisen tärkeää.¹⁵⁴

Samoin kuin edellä olevassa lainauksessa myös yllä olevassa lainauksessa informantti näkee selektiiviyden positiivisena kehityssuuntana, jota kohti kirkon tulisi kokonaisuutena lisääntyvissä määrin pyrkiä. Merkityksellistä tässä on ajatus kirkon työn kehittämisestä oppilaitosyhteistyön toimintamalleja soveltamalla. Selektiiviydelle annetaan sitaatissa arvoa kirkon näkyvyyden lisäämisen kannalta. Mikäli kirkko lisäisi työntekijöidensä läsnäoloa ihmisten arkisessa elinpiirissä, olisi kirkolla paremmat valmiudet osallistua *reaalielämän kysymysten* kohtaamiseen. Arkielämän kysymykset harvemmin koskettavat syvällisiä teologisia pohdintoja, vaan enemmänkin arkielämän iloja ja haasteita, kiitollisuudesta kärsimykseen. Tälle informantti antaa ensiarvoisen tärkeän aseman.

Ajatus kirkosta tunnustettuna, osaksi organisaation toimintamallia kuuluvana toimijana on kunnioitettava. Muilla yhteisöillä, vakaumuksellisilla tai tunnustuksettomilla, ei ole samanlaista asemaa suomalaisissa instituutioissa tai organisaatioissa. Kirkon ainutlaatuinen asema ja mahdollisuus olla mukana elämässä ihmisten arkea todeksi ovat kuitenkin jatkuvassa murroksessa ja asenteiden ristitulen kohteena. Seuraavissa lainauksissa informantit korostavatkin tätä työn monipuolisuutta ja merkitystä kokonaiskirkon kannalta.

Pitää löytää siis uudenlaisia näkökulmia, uudenlaisia toimintatapoja ja se tekee tästä työstä tavattoman kiinnostavan ja haasteellisen, mut se pitää myös mielen virkeänä. Jos me saadaan joko omakohtaisesti tai rintamana kirkon yhteistyöntekijöinä tän kaltainen viesti

¹⁵⁴ H2.

välittymään paikallisseurakuntiin tai kokonaiskirkkoon niin asiat voi kääntyä yllättävän paljo myönteisempäänkin suuntaan ku nyt. Tähän mä liittäsin myös sen, et kirkon oppilaitosyhteistyössä ei oo olennaista ehkä panikoitua kirkon jäsenyyskehityksen käppyröiden mennessä alaspäin, se ei oo olennaista. Olennaista on se, et me löydetään isossa yhteisössä, mun tapauksessa iso yhteisö on [kaupunki] yliopisto, me löydetään siinä yhteisössä se yksittäinen ihminen, joka on meille tärkeä riippumatta siitä, et onks hän kirkon jäsen tai edustaaks hän ees kristillisyyttä. Me kohdataan ihminen ihmisenä, siin on ehkä eniten kirkon, kokonaiskirkon työotteessa tai olemisen tavassa oppimista.¹⁵⁵

[puhetta omasta työmotivaatiosta] – must tuntuu, et tää on tärkeetä. Tän tyyppinen työ, mitä pitäis varmaa ajatellen kirkon eri tehtäviä vahvistaa tulevaisuudessa.¹⁵⁶

Yllä olevista lainauksista ensimmäinen kiteyttää kirkon ydintehtävän *me kohdataan ihminen ihmisenä*. Informantin mukaan kokonaiskirkon työotteen pitäisi ensisijaisesti suuntautua kohtaamaan ihmisiä yksilöinä. Tällainen toiminta olisi kirkon uusimman strategian *Ovet auki* mukaista. Yliopistopapit näkevät oman työnsä merkittävä kirkon imagon kannalta. Tätä kuvataan seuraavassa lainauksessa.

Joo no sitte on tietty se merkitys, että se vaikuttaa tietenki siihe ihmisten kuvaan kirkosta ja kristinuskosta ja näin. Et me ollaan tavallaan monelle se käyntikortti kirkosta siellä, me kirkon palkatut työntekijät, me papit ja ne muut. Et kyl mä ajattelen et sil on iso merkitys.¹⁵⁷

Aineistoni perusteella näyttää siltä, että yliopistopappien työ antaa opiskelijoille ja henkilökunnalle yhden katsauksen siihen, mitä kirkko tämän päivän Suomessa on. Yliopistopapit tuovat katsomuksellisesti sitoutumattomiin yliopistoihin yhden maailmanuskonnon läsnäolon. Kuten taustaluvussa referoimastani kirkon tuoreimmasta nelivuotiskertomuksesta käy ilmi, on varauksellinen tai jopa kielteinen suhtautuminen kirkkoon yleisintä nuorten aikuisten ikäluokassa, siinä ryhmässä, joka muodostaa valtaosan yliopistojen opiskelijoista¹⁵⁸. Yliopistopappien informantin kuvaama rooli kristittyjen ja kirkon käyntikorttina on suuri. Jos käyntikortti yhteen uskonnolliseen yhteisöön on yliopistopappi, minkälainen kuva kirkosta muodostuu? Ainakin pyrkimyksen tasolla yliopistopapit ovat niitä henkilöitä, joilla on aikaa, jotka kriisin kohdatessa raivaavat kalenterista tilaa kärsivän kohtaamiselle¹⁵⁹. Samasta aiheesta jatkaa seuraavan lainauksen informantti.

--[puhetta yliopistopapeista spiritualiteetin asiantuntijoina] Ja henkilökunnan puolella tilanne on ihan sama, paitsi et siellä resurssien vähentyessä ja työnkuvan muuttuessa ihmiset ovat entistä enemmän tiukemmilta arvomaailman koventuessa, et siellä tarvitaan myös ihmistä, jolla on aikaa.¹⁶⁰

¹⁵⁵ H7.

¹⁵⁶ H2.

¹⁵⁷ H6.

¹⁵⁸ Ketola 2020a.

¹⁵⁹ Oppilaitoksissa (s. a.)

¹⁶⁰ H1.

Puhe tiukentuvista resursseista koskettaa myös yliopistomaailmaa. Pappien työajaton työ mahdollistaa joustamisen silloin, kun akuuttia tarvetta ilmenee. Kuten yllä olevan lainauksen informantti kuvaa, tuovat yliopistopapit myös kiireiseen maailmaan muistutuksen siitä, että kaikilla tai kaikella ei ole niin kiire? Mitä tämä sitten käytännössä tarkoittaa? Ymmärrän kohdan *ihmisiä, joilla on aikaa* viittaavan pappeihin eräänlaisina armollisuuden ja itsemyyötätunnon muistuttajina. Toisaalta papit ovat myös valmiita kuuntelemaan ja sparraamaan siinä kohtaa, kun elämä tuntuu menevän liian nopeasti eteenpäin. Tämä linkittyy vahvasti työn merkityksellisyyden teoriassa laajemman merkityksen (eng. *broader purpose*)¹⁶¹ ja hyödyllisyyden (eng. *benefiance*) alle. Altruistinen työote, jossa ollaan valmiita tekemään muutoksia nopeallakin aikataululla omaan yksityiselämään, jotta työssä voidaan auttaa muita mahdollisimman hyvin, tukee ajatusta työn merkittävyydestä etenkin silloin, kun sillä voidaan saavuttaa jotakin hyvää. Lisäksi auttava kohtaaminen edellyttää yksilöltä kompetenssia sekä autonomiaa¹⁶², että tällainen toimintatapa on ylipäätään mahdollinen.

Et me ollaan aina niinku tavallaan kirkon ja yhteiskunnan sillä rajapinnalla ja se on äärimmäisen mielenkiintoinen paikka olla ja tota antoisa paikka olla, mut toisaalta se aiheuttaa vääjäämättä sen, että joutuu sekä niinku vääjäämättä yhteiskunnan puolelle, mikä täs tarkoittaa niinku niihin oppilaitosten puolella täytyy niinkun sanottaa auki, ketä me ollaan mitä me tehdään. Ja sit taas vastaavasti kirkon puolelle, ikään ku sinne sisäpiirin puolelle, sinne niinku työntekijöille joutuu yhtäläillä kertoo ketä me ollaan ja mitä me tehdään, jotta siellä niinku hahmottuu se mikä meidän työnäky on ja mitä ajetaan takaa ja siit seuraa semmonen niinku tavallaan semmonen perus valmius pohtia omaa työtä, joka on musta tosi arvokas ja joka on niinku asia, mitä toivon ja mikä onki tullu läsnäolevaks seurakuntatyön kenttään.¹⁶³

Informantti kuvaa yliopistopappien sijoittuvan kirkon ja yhteiskunnan rajapintaan, paikkaan, jossa ei täysin kuuluta kummallekaan puolelle ja omaa työtä tulee selittää molemmille tahoille. Informantin mukaan seurakunnan puolelle omasta työstä viestiminen on välttämättä oman työn tunnetuksi ja ymmärretyksi tekemisen kannalta. Hän kuvaa tästä viestimisestä seuraavaa pohdintaa arvokkaana; informantti tekee aktiivista itsereflektiota työstään ja on täten perillä omasta työstään. Näen tällaisen toimintatavan oman työn laajemman tarkoituksen ja merkittävyyden ymmärtämistä.

Paljonhan on jo tutkimusta siitä, että yks kansainvälisesti vahvistuva teologian ala on siis työpaikkaspirituaaliteetti, niin tota me pyritään tän kirkon oppilaitostyön verkostossa pitämään esillä tätä työpaikkaspirituaaliteettia. Meidän tapauksessahan sitä luonnehtii tää akateeminen yhteisö ja tiedeyhteisö ja opiskelijoiden yhteisö, mutta yllättävän paljon ihan siis perinteisissä, tieteellisen tutkimuksen kentissä tai alueilla tulee esiin myös tällasia katsomuksellisia kysymyksiä – ni nää spiritualiteettikysymykset resonoi jokaisen meidän kohdalla ja voisko sieltä tulee jotain inputtia seurakunnan suuntaan.¹⁶⁴

¹⁶¹ Martela & Pessi

¹⁶² Martela & Riekkilä 2018.

¹⁶³ H5.

¹⁶⁴ H7.

Oppilaitostyön kentältä nousee erilaisia teemoja, kuten kysymys työpaikkaspiritualiteetista. Näiden kysymysten tuominen seurakuntakontekstiin koetaan tärkeäksi yliopistopappien tehtäväksi. Keskusteluyhteyden ylläpitäminen ja molempiin suuntiin viestiminen nähdään yhtenä osana työtä. Jos oppilaitosyhteistyön kentältä saadaan vietyä toimivia toimintatapoja yleiskirkon puolelle, voidaan tälläkin työn osalla nähdä olevan laajempi tarkoitus¹⁶⁵. Keskusteluyhteyttä toinen informantti kuvaa seuraavasti: ”--eli mä teen myös sisälähetystyötä, et tavallaan sitä oppilaitosnäkökulmaa, sitä miten me tehdään tätä työtä, sitä kirkon sisällä ja sitte ulospäin.”¹⁶⁶ Kuten yllä olevista lainauksista näkyy, kuuluu yliopistopappien työhön myös aktiivinen yhteydenpito taustayhteisöön, eli useimmiten seurakuntaan tai seurakuntayhtymään. Suhtautuminen tähän *sisälähetykseen* ratkaisee sen, koetaanko tämä merkittävänä vai ei. Mikäli yksilö kokee sisälähetymisen avulla jakavansa tietoa ja edistävänsä työnsä tunnettavuutta sekä taustayhteisön ymmärrystä selektiiviyön merkityksestä, voidaan tällainen toiminta tulkita merkityksen kokemusta tukevaksi. Mikäli sisälähetys koetaan velvoittavana ja taakkana, voi se haitata merkityksellisyyden kokemusta. Tämä liittyy Martelan teoriaan merkityksellisyyden tarkastelusta objektiivisesti ja subjektiivisesti.¹⁶⁷ Mikäli taustayhteisö ei näkisi oppilaitospappien työtä merkittävänä, ei työtä voitaisi teorian valossa nimittää merkittäväksi.

4.4 Uhat positiivisten merkitysten haastajina

Tässä nostan esiin informanttien pohdintoja vähenevistä resursseista. Lähes kaikki informantit pohtivat resurssien vähenevän tulevaisuudessa ja toivoivat seurakuntien luottamushenkilöiden ymmärtävän priorisoida selektiiviyöhön eikä toiminnan turvaamiseen kirkon kotikentällä.

Yhtenä uhkana merkityksille nousee korona, jonka aiheuttamat arjen uudelleen järjestelyt ovat hankaloittaneet oppilaitospappien kontaktien luomista uusiin opiskelijoihin sekä estäneet yhteisöllisyyden rakentumista, sillä erilaiset tapahtumat on pitkälti jouduttu perumaan. Koronaa informantit eivät käsitelleet yhtenä isona kokonaisuutena, vaan siitä puhuttiin hajautetusti eri puolilla haastatteluja. Esimerkiksi eräs informantti kertoi haasteista lisätä vaihto-opiskelijoiden kokemaa yhteisöllisyyttä, kun missään ei voi kokoontua ja monet vaihto-opiskelijat ovat joko jääneet tai palanneet kotimaahansa.¹⁶⁸ Toinen informantti puolestaan totesi, että koronasta johtuvan etäopiskelun vuoksi hänen ei ole ollut mahdollista

¹⁶⁵ Martela & Pessi 2018.

¹⁶⁶ H6.

¹⁶⁷ Martela 2017.

¹⁶⁸ H3.

tavata ja luoda suhteita uusiin opiskelijoihin¹⁶⁹. Vajavainen kontaktin muodostaminen voi aiheuttaa pahimmillaan sen, etteivät uudet opiskelijat tiedä yliopistopappien palveluista ja eivät täten osaa hakeutua niiden piiriin.

Korona näyttäytyy akuuttina uhkana. Pitkäaikaisempana uhkana informantit pohtivat resurssikysymyksiä ja yliopiston suhtautumista uskonnollisesti orientoituneeseen toimintaan. Kuvaan seuraavaksi informanttien pohdintaa kirkon valta-aseman heikentymisestä ja mahdollisesta tulevaisuudesta, jossa uskonnollisten yhteisöjen läsnäolo tunnustuksettomissa instituutioissa ei ole enää suotavaa.

Jos ajatellaan tän oppilaitosyhteistyön tulevaisuuden suuntaviivova, ni miten näät tän työn tulevaisuuden? Onko sillä tulevaisuutta ja paikkaa? Ne haasteet tulee kahdelta suunnalta; tunnistetaanko tän työn merkitys ja sen merkitys tulevaisuudessa? Riittääkö resurssit? Ja saadaanko rekrytoitua edes nykyinen määrä oppilaitostyöntekijöitä eri paikkakunnille? On vähän semmosia huhuja, et seurakuntien talouden ja kirkkojen heikkenemisen myötä näitten virkon täysmääräisten virkojen määrä saattaa vähetä-- . Toinen pelko on se, että näissä nykyisiissä oppilaitoksissa olevat, kirkon tai meidän seurakuntien hallinnoimat tilat, niistä joudutaan luopumaan. -- ja sitten on mahdollista, että kirkon oman sisäisen keskustelun ja omat sisäiset prosessit johtaa myös siihen, että kirkko kääntyy ihan konkreettisesti sisäänpäin, et halutaan vaan kirkon omissa tiloissa ja kirkon omasta , muka oikeaksi luonnehditusta identiteetistä käsin hieman suppeammalla tavalla tekemään kirkon oppilaitostyötä, joka sekin on mun mielestä huono vaihtoehto. Se toinen iso kuva liittyy tämmöseen yhteiskunnalliseen keskusteluun, koulutuspoliittiseen keskusteluun, kirkon asemaa koskevaan keskusteluun, jossa aatellaan nin, että jos tähän asti oletusarvona on ollut niin, että oppilaitoksissa erilaisissa oppilaitoksissa suurin osa opiskelijoista on ollu kirkon jäseniä, jos jäsenyyshäilyminen menee sitte oikeasti alaspäin, ni sitä argumenttia ei voida enää käyttää perusteluna sille, et jossakin yliopistolla ois täysmääräinen , täyspäiväinen oppilaitospastori, yliopistopastori. -- ni tota jonkinlaisella demokraattisella päätöksellä tai kannanotolla katsotaan, et nämä on niin vahvasti uskonnollisesti neutraaleja, julkisia tiloja, et täällä sitte ei seurakuntienkaa läsnäolo oo sillee suotavaa.¹⁷⁰

--tästä [kysymys siitä pitävätkö oppilaitoksiin sijoittuneet kirkon työntekijät esillä kristillistä orientaatio, sitä että he ovat kirkon työntekijöitä, vaikka eivät tee työtä kirkkorakennuksessa] mä oon jollakin tavalla ehkä pikkasen huolissani, et saako se näkyä ja uskalletaanko sen antaa näkyä.¹⁷¹

Kirkon oppilaitosyhteistyön tarkasteltaessa on nähtävissä monenlaisia uhkia. Pääasiassa kysymykset ovat jaettavissa kahteen luokkaan; resurssikysymyksiin ja yhteiskunnan arvokysymyksiin. Kirkon talouskehitys näyttää olevan laskusuuntaista ja tämä vaikuttaa väistämättä kirkon resursseihin. Kiristyvien resurssien vuoksi kirkollisessa kontekstissa eri tehtäväalueiden ja tarkemmin tehtävien tärkeyden uudelleen arviointi on ja tulee olemaan ajankohtaista. Mikäli seurakunnissa päädytään turvaamaan ensisijaisesti kirkon omassa kontekstissa tapahtuva työ, voi tämä näkyä vähenevänä oppilaitospappien määränä joko niin, ettei avautuvia oppilaitospapin työpaikkoja täytetä, tehtävänkuvaa muutetaan tai nykyistä

¹⁶⁹ H6.

¹⁷⁰ H7.

¹⁷¹ H2.

henkilökuntaa vähennetään irtisanomalla.

Toisaalta uhkakysymykset muodostuvat pitkälti siitä, miten kirkon tekemään työhön suhtaudutaan. Mikäli kirkon tekemä yhteiskunnallinen työ nähdään jatkossakin arvokkaana, ei kirkon negatiivinen jäsenkehitys välttämättä vaikuta kirkon selektiiviteyteen. Kuitenkin mikäli jäsenkehitys jatkuu samansuuntaisena, on kirkon perusteltava merkityksensä yhteiskunnan toiminnan keskellä siinä kohtaa, kun alle puolet väestöstä kuuluu kirkkoon. Tällaisessa tilanteessa kirkko saattaa joko vetäytyä pois muista instituutioista tai instituution puolesta tehdä päätös, ettei yhteistyötä jatketa.

Aineistosta nousi myös vaihtoehtona työmuodon muuttuminen kohti hybridimallia tai kohti *chaplain*-konseptia. Hybridimalli tarkoittaisi käytännössä sitä, että joku muu yliopiston henkilökuntaan kuuluva henkilö, todennäköisimmin jotenkin hyvinvoinnin tukemisen parissa työskentelevän työntekijän työtehtävään kuuluisi myös sovellettavissa olevat yliopistopappien työtehtävät, kuten hengellisen keskusteluavun tarjoaminen. Kohti *chaplain*-konseptia siirtyminen puolestaan tarkoittaisi todennäköisesti kahta vaihtoehtoa. Ensimmäinen vaihtoehto olisi, että yliopistoissa työskentelisi yliopistopapin sijaan *university chaplain*, jonka työalaan kuuluisi laajemmin eri uskontojen ja katsomusten tunteminen. Tämä henkilö voisi hyvin olla pohjakoulutukseltaan teologi, mutta henkilön tulisi tuntea kattavasti eri katsomuksia. Toinen vaihtoehto olisi, että *chaplain* olisi mahdollisesti joku jo henkilökuntaan kuuluva henkilö, joka toimisi *chaplainina* todennäköisesti omalla ajallaan ja korvauksetta.

Chaplain konseptin Suomeen rantautumisessa olisi puolensa, mutta toisaalta myös uhkansa. Chaplainien olemassaolo poistaisi mahdollisen polemiikin kirkon ja yliopiston väliltä. Mikäli eri katsomusperinteitä edustettaisiin laajalti eri henkilöiden toimesta, voisivat chaplainit potentiaalisesti vastata nykyistä tarkemmin erilaisiin hengellisiin tarpeisiin, puhuisivathan chaplainit aina oman vakaumuksensa ja perinteensä pohjalta. Toisaalta tällaisten chaplainien työtä olisi melko vaikeaa valvoa, sillä työ perustuisi vapaaehtoisuuteen. Näen tällaisessa toiminnassa nykyistä yliopistopappijärjestelmää suuremman riskin hengelliselle väkivallalle.

Jälkimmäisen lainauksen informantti nostaa uhkana esille sen, missä määrin kristillisen orientaation uskalletaan antaa näkyä kirkon työntekijöiden toiminnassa. Kuten aiemman kappaleen lainauksista kävi ilmi, sijoittuu yliopistopappien työ aina yhteiskunnan ja kirkon rajapinnalle. Saman suuntaista uhkaa pohdittiin Huntin tutkimuksessa, jonka johtopäätöksenä esitettiin, että yritys palvella kaikkia saattaa johtaa koko *chaplain*-toiminnan

muuttumiseen merkityksettömäksi Isossa-Britanniassa ja täten toiminnan loppumiseen¹⁷².

Viimeisimpänä uhkana nostan esiin jännittyneen suhteen taustayhteisöön.

--mutta missä sitä [kirkon oppilaitosyhteistyön tekijöitä ja heidän työtään] ei arvosteta on taustayhteisöissä eli kirkon puolella, siel on vähän niinku yllätys, et sä osaat tämmöstä ja tämmöstä, koska mun aikani menee siel kentällä. Tai mä puhun meidän yliopistopappien ajasta, et se on hyvin vanha ongelma, että kun sua ei täällä seurakunnantoimistossa näy, ni ethän sä varmaan tee mitään. – Et tää on vähä tämmönen ongelma, sit siit yritetään niinku sysätä vastuu selektiiviyötä tekeville, et kertokaa enemmän siitä mitä te teette. Ei, mun oikee työ on jotain ihan muuta ku kertoo taustayhteisöille mitä mä teen.¹⁷³

Siinä missä edellisessä luvussa toinen informantti kuvasi sisälähetyksen ja kirkon suuntaan viestimisen positiivisessa valossa, yllä olevassa lainauksessa sama teema nousee esiin negatiivisessa valossa. Edellisen lainauksen informantti välittää viestiä taustayhteisöön, eli seurakunnan suuntaan viestimisestä negatiivisesti latautuneena pakkona, mitä ei haluta tehdä. Informantti ei koe tehtäväkseen raportoida seurakunnan suuntaan omasta työnkuvastaan ja ehkä laajemmin ajateltuna sen merkityksestä osana kirkon työtä. Työn merkityksellisyyden kokemisen kannalta tärkeää olisi, että kokemus merkityksellisyydestä ei rajoitu subjektiiviseen käsitykseen.¹⁷⁴

¹⁷² Hunt 2013.

¹⁷³ H1.

¹⁷⁴ Martela 2017.

5. Johtopäätökset

Maisterintutkielmani tarkoituksena on ollut tarkastella yliopistopappien työn merkityksellisyyttä. Lähestyin aihetta laadullisen tutkimuksen keinoin haastatteleamalla seitsemää eri puolella Suomea toimivaa oppilaitostyön eturintaman asiantuntijaa, yliopistopappia. Litteroin aineiston ja analysoin sitä teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Analyysin alkupuolella annoin aineiston puhua ja keräsin avoimin mielin siitä nousevia erilaisia merkityksen palasia. Näistä palasista muodostui erilaisia luokkia, joita avasin edeltävässä tulosluvussa. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti otin analyysin loppupuolella mukaan työn merkityksellisyyden viitekehyksen, mikä sopi hyvin yliopistopappien kuvaamien merkitysten ja työn merkityksellisyyden tarkasteluun.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että yliopistopapit kokevat kirkon oppilaitosyhteistyön on laaja-alaisesti merkityksellisenä. Haastattelemani informantit kuvasivat heidän työllään eri yliopistojen yliopistopappeina olevan monitahoisia merkityksiä niin varsinaiselle työn kohderyhmälle, eli opiskelijoille ja yliopistojen henkilökunnalle kuin heille itselleen ja kokonaiskirkolle. Aineistosta nousi myös erilaisia uhkia, jotka haastavat näiden merkitysten toteutumista joko akuutisti tai pitkällä tähtäimellä.

Merkittävä akuutti uhka muodostuu koronan aiheuttamista muutoksista. Käytännössä tämä tarkoittaa erilaisten tapahtumien ja toimintojen joko peruuntumista tai siirtymistä verkkoon. Koronan aiheuttamat muutokset estävät uudelle paikkakunnalle muuttaneiden opiskelijoiden integroitumista uuteen kotikaupunkiin, mutta toisaalta myös haittaavat yhteisöllisyyden rakentumista. Lisäksi yliopistopapit ovat etulinjan hyvinvoinnin asiantuntijoina havainneet koronapandemian aiheuttaneen yksinäisyyttä sekä lisänneen erilaisia mielenterveydellisiä haasteita, kuten ahdistusta, masennusta ja uupumusta. Toisaalta koronan aiheuttamista muutoksista on löydettävissä pilven hopeareunus.

Korona on vaatinut nopeaa sopeutumista ja uusia toimintamalleja, joista osa jää yliopistopappien työkalupakkiin myös tulevaisuudessa, kun tilanne on helpottanut. Informantit nimesivät tällaisiksi toimintatavoiksi muun muassa yhteisulkoilut ja sisällön tuottamisen verkkoon esimerkiksi lyhyiden hartausvideoiden muodossa. Merkittävä osa yliopistopappien työstä toteutuu kuitenkin parhaalla mahdollisella tavalla kasvokkain tapahtuvassa kanssakäymisessä. Tulevaisuudessa koronatilanteen väistyttyä yliopistopapit siirtyvät taas kohtaamaan ihmisiä kampuksien käytäville ja kahvihuoneisiin, jakamaan kahvia erilaisiin tapahtumiin ja luomaan rakentavia suhteita eri toimijoiden kanssa – ilman verkkotapaamisista aiheutuvaa viivettä.

Pitkällä tähtäimellä nähdyt uhat sijoittuivat niin kirkon kuin yhteiskunnan ja yliopiston piiriin. Kirkon puolelta tulevana uhkina nähdään kirkon heikentävä asema ja siitä seuraava vääjäämätön vaikutus oppilaitosyhteistyön resursseihin. Resurssien vähenemisen uskotaan koskettavan niin oppilaitosyhteistyön käyttöön annettavia varoja kuin henkilöstöresursseja. Yliopistopappien näkökulmasta resurssien vähentäminen vaikuttaa negatiivisesti mahdollisuuksiin tukea ihmisten hyvinvointia.

Kirkon ulkopuolisina uhkina nähtiin asennemuutos kirkon läsnäoloa kohtaan. Kysymys siitä, ovatko kirkon työntekijät tulevaisuudessa tervetulleita osaksi yliopistojen vakinaista henkilökuntaa, vaikkakin tietysti kirkon palkkalistoilla, tulee todennäköisesti entistä ajankohtaisemmaksi vuosien kuluessa. Yhtenä vaihtoehtona nähtiin yliopistopappien työn painopisteen siirtyminen kohti monikatsomusasiantuntijuutta, *chaplain*-tyylistä sitoutumatonta toimintaa.

Haastattelemani informantit kuvasivat yliopistopappien työllä olevan useita erilaisia merkityksiä ensisijaiselle kohderyhmälle eli opiskelijoille ja henkilökunnalle. Näitä merkityksiä oli esimerkiksi keskusteluavun tarjoaminen, kriisitilanteissa nopea reagoiminen, osallistuminen erilaisiin hyvinvointityöryhmiin, ylioppilaskuntien tukeminen, tutor-toiminnan koordinointi sekä erillisestä pyynnöstä kirkollisten toimitusten toimittaminen. Pääasiassa nämä merkitykset linkittyivät hyvinvoinnin tukemiseen. Informanttien nimeämien merkitysten perusteella voidaan todeta, että kirkon yliopistopappien työpanos on merkittävä resurssi ja lisä opiskelijoiden ja yliopistojen henkilökunnan hyvinvoinnin tukemisessa ja parantamisessa.

Haastatteluissa korostui myös työn merkitys yliopistopapeille. Erilaiset merkitykset muodostuivat kutsumuksesta, pappeudesta, mielekkästä työympäristöstä, palvelemisesta, omalla työpanoksella lähimmäisten rakastamisesta ja mahdollisuudesta auttaa. Useat informantit vastasivat kysymykseen työn merkityksestä ensimmäisenä positiivisilla adjektiiveilla, kuten *mielekäs*, *tärkeä*, *paras* ja *merkityksellinen*. He myös kuvasivat olevansa sitoutuneita työhön ja, että työ on heille iso, merkityksellinen osa elämää. Huomioitavaa on kuitenkin, että työ aiheutti myös negatiivisia ja ristiriitaisia tunteita, kuten uupumusta ja riittämättömyyden tunteita. Yleiskokemus työstä oli kuitenkin merkittävästi enemmän positiivinen ja yksilölle enemmän antava kuin kuormittava.

Tutkielmani rajatun aineiston, pituuden sekä laadullisen menetelmän käytön vuoksi ei ole mahdollista esittää yleistettäviä faktoja kirkon oppilaitosyhteistyöstä tai edes rajatumminkin tarkastelemastani yliopistopappien työstä. Tutkielma kuitenkin antaa hyvän kuvan Suomen kontekstissa yliopistopappien työnsä antamista merkityksistä sekä työn erityisistä piirteistä.

Näitä tuloksia voi nähdäkseni hyödyntää kentällä kirkon oppilaitosyhteistyön merkityksen perustelussa, uusien oppilaitosyhteistyön ammattilaisten kouluttamisessa sekä oppilaitosyhteistyön suuntaviivojen suunnittelussa.

Yliopistopappien työtä on tutkittu erittäin vähän suomalaisessa kontekstissa. Lisää tutkimusta kaivataankin kipeästi, sillä työn merkityksellisyydelle on saatava lisää tieteellistä näyttöä. Tutkielmani antaakin hyvän pohjan aiheesta kipeästi kaivatulle tutkimukselle. Aiheesta olisi tarpeellista saada seurantatutkimusta, tutkimusta yliopistopappien roolin muuttumisesta hyvinvoinnin tukijoina koronakriisissä, tietoa opiskelijoiden ja henkilökunnan toiveista yliopistopappien työtä kohtaan sekä näkökulmia, miten saada yliopistopappien työstä vielä laajemmin tavoitettavaa ja mahdollisesti taloudellisesta näkökulmasta kannattavaa. Kirkon tulevaisuuden kannalta mielekästä olisi selvittää miten yliopistopapit ja laajemmin oppilaitospapit voivat toiminnallaan tukea ja edistää kirkkoon kuulumista.

Kirkon eläessä jatkuvan muutospaineen ja samanaikaisesti muutosvastarinnan ristitulessa ehdottaisin kirkon oppilaitosyhteistyön visioon sekä kokonaiskirkon strategiaan viitaten uudelleen asennoitumista. Mikäli *Ovet auki* -strategiaa halutaan toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla, olisi oppilaitosyhteistyöhön hyvä suunnata enemmän resursseja. Kuten kirkon tutkimuskeskuksen julkaisusta *Kirkko arjessa ja juhlassa* sekä informanttieni kertomasta käy ilmi, ovat tulevat kirkon suunnan päättäjät niitä, keitä pitäisi paremmin pyrkiä tavoittamaan. Nähdäkseni oppilaitosyhteistyön avulla voidaan vaikuttaa nuorten kuvaan kirkosta. Mikäli kirkkoon saataisiin ajatuksen tasolla linkitettyä positiivisempia mielikuvia, voisi myös nuorempien sukupolvien kiinnostus perinteistä kirkkoa kohtaan parantua. Tällainen kehitys puolestaan vaikuttaisi kokonaiskirkon tilanteeseen positiivisesti.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Lähteet

- H1, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.
H2, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.
H3, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.
H4, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.
H5, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.
H6, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.
H7, litteraatti tutkielman tekijän hallussa.

Kirjallisuus

- Ahdar, R. (2014). A real threat or a mere shadow? School chaplaincy programs and the secular state. *University of Queensland Law Journal*, 33(1), 29–41.
- Airaksinen, A. (2014). *Hyvä työ, paha työ : Oppilaitospapit ja työhyvinvointi : Haastattelututkimus kirkon oppilaitostyöntekijöiden työoloista ja työhyvinvoinnista*. Helsingfors universitet.
- Aune, K., Guest, M., and Law, J. (2019) *Chaplains on Campus: Understanding Chaplaincy in UK Universities*. Coventry: Coventry University, Durham: Durham University and Canterbury: Canterbury Christ Church University.
- Baard, P., Deci, E. & Ryan R. (2004) Intrinsic Need Satisfaction: A Motivational Basis of Performance and Well-Being in Two Work Settings. *Journal of Applied Social Psychology*, 2004,34, 10, pp. 2045-2068.
- Bean-Mellinger, B. (2018) *What Is the Difference Between a Chaplain & a Pastor?* Chron. Saatavilla sähköisesti: <https://work.chron.com/chaplain-jobs-12028.html>.
- Dahl, K., Novis-Deutsch, N., Klingenberg, M., Kontala, J., Sztajer, S., & Mussel, A. (2019). Religious socialization of non-religious university students. *Religion* (London. 1971), 49(2), 262–283. <https://doi.org/10.1080/0048721X.2019.1584355>.
- Grönlund, H. (2017) *Mitä on kaupunkiteologia? What is urban theology?*. <https://blogs.helsinki.fi/urbantheology/kaupunkiteologia/>. Viitattu 8.3.2021.
- Haikala, T. (2020) Ministeri Annika Saarikko kiitti kirkon työtä koronan aikana: ”Kirkko on perinteisesti ollut maassamme tärkeä henkisen tasapainon ja hyvinvoinnin vahvistaja”. *Kirkko ja kaupunki*. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/ministeri-annika-saarikko-kiitti-kirkon-tyota-koronan-aikana-kirkko-on-perinteisesti-ollut-maassamme-tarkea-henkisen-tasapainon-ja-hyvinvoinnin-vahvis#1470489e>. Viitattu 4.3.2021.

- Hendon, D., & Prather, S. (2020). Notes on Church–State Affairs. *A Journal of Church and State*, 62(2), 397–410. <https://doi.org/10.1093/jcs/csaa025>.
- Hirschi, A. (2012). Callings and Work Engagement: Moderated Mediation Model of Work Meaningfulness, Occupational Identity, and Occupational Self-Efficacy. *Journal of Counseling Psychology*, 59(3), 479–485. <https://doi.org/10.1037/a0028949>.
- Holma, M., Majamäki, H., & Nummela, P. (1999). *Oppia ikä kaikki : kirkon oppilaitostyö opin tiellä* . Kirkkohallitus.
- Hunt, S. (2013). University chaplaincy provisions: taking the religion out? *Journal of Beliefs and Values*, 34(3), 359–369. <https://doi.org/10.1080/13617672.2013.828954>.
- Inger Furseth, and Pål Repstad. *An Introduction to the Sociology of Religion: Classical and Contemporary Perspectives*. Abingdon: Taylor and Francis, 2017.
- James, P., & Benson, D. (2014). School chaplaincy, secularism and church-state separation in a liberal democracy. *University of Queensland Law Journal*, 33(1), 131–152.
- Juntunen, E., & Valtonen, M. (2013). ”Mitä pappi tekee täällä?”: kertomuksia kirkon oppilaitostyöntekijöiden identiteetistä. *Aikuiskasvatus*, 33(3), 201-214. <https://doi.org/10.33336/aik.94047>.
- Kämäräinen, V. (2018) Armo on sitä, että kukaan ei jää yksin – muuttuva nuorisoyhteisö ja kirkon työ heidän kanssaan. toim. Kokkonen, J. (2018) *Kirkon kasvatus vuonna 2030: Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia*.
- Kangasniemi, S. (2020) Kun korona ahdistaa. *Oulun ylioppilaslehti*. <https://www.oulunylioppilaslehti.fi/kun-korona-ahdistaa/>. Viitattu 4.3.2021.
- Kappalainen. (s. a.) <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kappalainen>. Viitattu 24.2.2021.
- Ketola K. (2015) Johdanto. *Kirkko etsii paikkaansa : kirkon tutkimuskeskuksen seminaari 20.4.2015 Tampere talossa* . (2015). Kirkon tutkimuskeskus.
- Ketola, K (2020a) Uskonto ja kulttuurin murros. toim. Salomäki, H., Hytönen, M., Ketola, K., Salminen, V., & Sohlberg, J. (2020). *Uskonto arjessa ja juhlassa : Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016-2019* . Kirkon tutkimuskeskus.
- Ketola, K (2020b) Uskonnolliset identiteetit ja uskomusmaailmat moninaistuvat. toim. Salomäki, H., Hytönen, M., Ketola, K., Salminen, V., & Sohlberg, J. (2020). *Uskonto arjessa ja juhlassa : Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016-2019* . Kirkon tutkimuskeskus.
- Kira, M., and Balkin, D. B. (2014). Interactions between work and identities: thriving, withering, or redefining the self? *Hum. Resour. Manage. Rev.* 24, 131–143
- Kirkko on ihmisten tukena poikkeusoloissa*(2020) Kirkon tiedotearkisto. Saatavilla sähköisesti: <https://evl.fi/uutishuone/tiedotearkisto/-/items/item/31001/Kirkko+on+ihmisten+tukena+poikkeusoloissa#560c470a>.

Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko (2014) Kirkkohallitus.

Kirkon jäsenyys (s. a.) <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/tilastotietoa/jasenet>. Viitattu 19.2.2021.

Koronavirus COVID-19 (s. a.) *THL*. Saatavilla sähköisesti: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>. Viitattu 1.3.2021.

Koronavuosi järkytti nuorten arkea – yhä useampi sai apua HelsinkiMissiosta. (2021) <https://www.helsinkimissio.fi/uutiset/koronavuosi-jarkytti-nuorten-arkea-%E2%80%93-yha-useampi-sai-apua-helsinkimissiosta>. Viitattu 25.2.2021.

Martela, F. (2017). Meaningfulness as Contribution. *The Southern Journal of Philosophy*, 55(2), 232–256. <https://doi.org/10.1111/sjp.12217>

Martela, F., & Pessi, A. (2018). Significant Work Is About Self-Realization and Broader Purpose: Defining the Key Dimensions of Meaningful Work. *Frontiers in Psychology*, 9, 363–363. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00363>

Martela, F., & Riekk, T. (2018). Autonomy, Competence, Relatedness, and Beneficence: A Multicultural Comparison of the Four Pathways to Meaningful Work. *Frontiers in Psychology*, 9, 1157–1157. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01157>.

Merimaa, J. (2017) Ennuste vuodelle 2050: Suomessa kirkkoon kuuluu vain joka kymmenes, islam ja datauskonto kasvattavat suosiotaan maailmalla. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005226552.html>. Viitattu 5.3.2021.

Monikasvoinen kirkko : Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004-2007. (2008). Kirkon tutkimuskeskus.

Myskylä, P. (2012) 30 vuotta työelämää, 50 vuotta muuta. *Tieto & Trendit* vol. 6 p. 18-21. Tilastokeskus.

Nro 127 Kirkkohallituksen päätös vaativien erityistehtävien edellyttämistä kirkon erityiskoulutuksista (2018). <https://evl.fi/plus/paatoksenteke/lainsaadanto/kirkon-saaduskokoelma/saaduskokoelma-nro-63/nro-127-kirkkohallituksen-paatos-vaativien-erityistehtavien-edellyttamista-kirkon-erityiskoulutuksista1>. Viitattu 8.3.2021.

Nuorten hyvinvointi heikkenee, kun korona-aika pitenee – HelsinkiMissio tarjoaa keskusteluapua ja tukea nuorille (2020). <https://www.helsinkimissio.fi/uutiset/nuorten-hyvinvointi-heikkenee-kun-korona-aika-pitenee-%E2%80%93-helsinkimissio-tarjoaa>. Viitattu 25.2.2021.

Oppilaitoksissa. (s. a.) <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/yhteisoissa/oppilaitoksissa>. Viitattu 21.2.2021.

Oppilaitostyöntekin ydinosaamiskuvaus (s. a.).

<https://evl.fi/documents/1327140/43561565/Oppilaitosty%C3%B6ntekij%C3%A4n+ydinosaamiskuvaus+2020.pdf/920f24bd-dd8f-01ca-c2c8-edc1d7ea7131?t=1604575269472>.

Oppilaitosyhteistyön tehtävä ja visio. (s. a.) [https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-](https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/yhteisoissa/oppilaitoksissa/oppilaitosyhteistyon-visio-2024)

[kirkko/yhteisoissa/oppilaitoksissa/oppilaitosyhteistyon-visio-2024](https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/yhteisoissa/oppilaitoksissa/oppilaitosyhteistyon-visio-2024). Viitattu 21.2.2021.

Ovet auki: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026 (2020)

Kirkkohallitus.

Papit erityistehtävissä. (s. a.) Pappisliitto. Saatavilla sähköisesti:

<https://www.akiliitot.fi/00010260-papit-erityistehtavissa>.

Pekkarinen, L. (2018) Julkisen alan työhyvinvointi vuonna 2018. *Kevan tutkimuksia* 1/2018.

<https://www.keva.fi/globalassets/2-tiedostot/ta-tiedostot/esitteet-jajulkaisut/tutkimusraportti-julkisen-alan-tyohyvinvointi-vuonna-2018.pdf>. Viitattu 8.3.2021.

Pullinen, J. (2021) Poikkeusaika on kansalaisille jaksamisen kestävästi ja hallitukselle nolo epäonnistuminen. *Helsingin Sanomat*. [https://www.hs.fi/politiikka/art-](https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007824985.html)

[2000007824985.html](https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007824985.html).

Rajamäki, M. (2021) *Asiantuntijat ovat huolissaan nuorista, joihin korona-aika jättää syvän jäljen: ”Miten muutamaa ikä-luokkaa on voitu rajoittaa niin paljon?”*. Helsingin

Sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000007817792.html>.

Raportti: Missiologian tuntemus ja osaaminen kirkon työssä (2018) Kirkkohallitus.

Ryan, R., & Deci, E. (2017). *Self-Determination Theory : Basic Psychological Needs in*

Motivation, Development, and Wellness. Guilford Publications.

Salmela-Aro, K. (2020) *Yliopisto-opiskelijat ovat tavallista uupuneempia koronakevällä*.

Helsingin yliopisto. <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu-yliopistossa/yliopisto-opiskelijat-ovat-tavallista-uupuneempia-koronakevaana>. Viitattu 4.3.2021.

Salminen, V. (2015) Uskonnot, kirkko ja julkiset instituutiot. *Kirkko etsii paikkaansa : kirkon*

tutkimuskeskuksen seminaari 20.4.2015 Tampere talossa . (2015). Kirkon tutkimuskeskus.

Saman katon alle: Kirkkotilatyöryhmän mietintö kirkkotilojen kehittämisestä yhteisöjen

keskuksiksi (2019) Kirkkohallitus.

Taira, T. (2019). Suvivirsi ja kristinuskon ”kulttuuristuminen” katsomuksellisen

monimuotoisuuden aikana. *Uskonnotutkija - Religionsforskaren*, 8(1).

<https://doi.org/10.24291/uskonnotutkija.v8i1.83000>.

- Titus Hjelm. (2008). To Study or Not to Study Religion and Society: The Institutionalization, Fragmentation and Marginalization of Sociology of Religion in Finland. *Acta Sociologica*, 51(2), 91–102. <https://doi.org/10.1177/0001699308090037>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uskonnonvapaus* (s. a.). <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Uskonnonvapaus>. Viitattu 26.2.2021.
- Vapaa-ajattelijat yhdenvertaisuuden asialla (2018). <https://vapaa-ajattelijat.fi/tervetuloa/> Viitattu 26.2.2021.
- Vilmi, U. (2020) Etäkaudella keskusteltiin puhelimesta ja tehtiin sielunhoitokävelyitä – epävarmuudenkin kanssa voi elää, kun tulee kuulluksi, sanoo oppilaitospappi Sanna Uusitalo. *Kirkko ja Kaupunki*. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/oppilaitospappi-kuuntelee-stadin-ammattiopiston-opiskelijoiden-iloja-ja-suruja#1470489e>. Viitattu 26.2.2021.
- Yhteisöissä. (s. a.) <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/yhteisoissa>. Viitattu 21.2.2021.
- Yle (2020) Yle seurasi Vastaamon tietomurtoa: Näin kiristäjä ilmestyi Tor-verkon foorumille, poliisi pyytää harkintaa asiaan liittyvien yksityiskohtien julkaisemisessa. <https://yle.fi/uutiset/3-11612399>. Viitattu 1.3.2021.

Liite 1.

Teemahaastattelun runko

Teemahaastattelun luonteen mukaisesti haastattelurunkoon ei kirjata tarkkoja kysymyksiä, vaan teemoja, joista keskustellaan ja joiden pohjalta haastattelutilanteessa esitettävät kysymykset tehdään. Haastattelu ei välttämättä etene rungon mukaisessa järjestyksessä, eikä kaikkia teemoja välttämättä käsitellä jokaisen haastateltavan kanssa. Tutkielman näkökulma on oppilaitospastoreiden kokemuksissa, joten teemoja käsitellään juuri sinun näkökulmastasi.

Oma tausta:

- koulutus, opinnot, kiinnostuksen kohteet alalla
- työura, alalle suuntautuminen

Selektiivisyys

- selektiivisyyden luonne
- oppilaitospastorin työnkuva
- suhde tavanomaiseen seurakuntatyöhön
- työn mahdollinen muutos

Oppilaitostyö

- tyypillinen työpäivä
- oma asennoituminen, suhde työhön ja motivaatio työtä kohtaan
- työn painotukset
- yhteydenottojen luonne
- oma ammatti-identiteetti ja sen muovautuminen

Keskusteluapu

- sielunhoidolliset ulottuvuudet
- tyypilliset aiheet
- asiakassuhteet /sielunhoidollisten suhteiden muodostuminen

Koettu asema kampuksella

- opiskelijoiden suhtautuminen työhön ja kirkon läsnäoloon
- suhde henkilökuntaan ja kollegoihin
- työn esittely/ näkyvyys
- kokemus uskonnollisuuden /hengellisyyden näkymisestä kampuksella
- tunnustukseton ympäristö ja hengellinen työ
- työn merkityksellisyys
- näkemys työn tulevaisuuden näkymistä

Liite 2

SUOSTUMUSLOMAKE

Tutkielman tekijä: Taija Tiilikka

Tämän lomakkeen lukija on osallistumassa haastateltavana Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan käytännöllisen teologian laitokselle tehtävään maisterintutkielmaan. Tutkielman aineisto kerätään haastatteluina, joiden avulla on tarkoitus selvittää oppilaitospastoreiden näkemyksiä omasta työstään ja sen merkityksestä. Haastateltavalla on oikeus keskeyttää haastattelu missä vaiheessa haastattelua tahansa sekä kieltää jo taltioidun haastattelun käyttö tutkielman kirjoittamisvaiheessa. Haastattelu litteroidaan ja siitä voidaan ottaa suoria lainauksia tutkielmaan. Haastateltavan yksityisyys pyritään turvaamaan mahdollisimman hyvin ja tässä onnistumiseksi kaikki haastattelussa esiin nousevat tekijät, joista haastateltava voitaisiin tunnistaa, poistetaan tai muokataan valmiiseen tutkielmaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi paikkaan tai henkilöihin liittyvät maininnat. Yksittäiseen informanttiin tullaan tutkielmassa viittaamaan esimerkiksi tunnisteella *HI*, millä pyritään minimoimaan informantin tunnistamisen riski.

Minua on informoitu haastatteluun liittyvistä oikeuksistani sekä siitä,

mihin haastatteluani käytetään

Suostun haastatteluun

Haastateltavan nimi

Päivämäärä
